

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΙ' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διευτὴς **ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ**
ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΟΑ ΚΑΡΑΣΣΟ 58 - ΤΗΛ. 62-69

Χρόνος 1ος· Ἀρ. Φύλλου **13-14-15**
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1 Ὀκτωβρίου 1944

Τιμὴ Φύλλου Δραχ. 300.000.000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΥ:** Ποίηση καὶ Ποιητὴς (Μελέτη)
Γ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΗ: Ὁ Στραγγαλισμὸς τοῦ ὑποπροξένου τῆς
[Δανίας Μανώλη Κυριακοῦ, στὴ Θεσ/νίκη
[κατὰ τὸν Ἄγωνα τοῦ 1821
- ΠΕΤΡΟΥ Α. ΜΑΚΡΗ:** Ἐφήμεροι Πύργοι
Γ. ΘΕΜΕΛΗ: Ἡ Δέσπω τοῦ Μπότση (ἀνάλυση)
ΛΟΥΛΗ ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΥ: Φωτεινὴ Συμφωνία (ποίημα)
Π. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ: Μαγδαληνὴ (ποίημα)
ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ: Βορειοελληνικὴ ποίηση (Μελέτη Η' τελευταῖο)
ΤΑΚΗ ΔΟΞΑ: Ἦ Ἀμάξι (διήγημα)
ΑΝΤ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ἐπίκληση (ποίημα)
ΝΙΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ: Ὁ Νέος καὶ ἡ Δημιουργικότητά του μέ-
[σα στὶς τάσεις τῆς σύγχρονης κοινωνί-
[ας (μελέτη)
- ΓΙΑΝΝΗ ΤΡΙΚΚΗ:** Σχεδιάσμα
Α. ΠΩΓΩΝΙΤΗ: Σκλάβοι τοῦ παρελθόντος (ποίημα)
Τ. ΓΚΟΣΙΟΠΟΥΛΟΥ: Θερισμοὶ (ποίημα)
ΠΑΡ. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ Τηλέμαχος (διήγημα)
FR. SCHILLER: Σκόρπιες σκέψεις σὲ μερικὰ Αἰσθητικὰ Ζη-
τήματα (Γ' τελευταῖο) Μετ. Τ. Στουγιαννάκη)
- ΣΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ:** Κριτικὸ σημεῖωμα γιὰ τὴν ποιητικὴν Συλ-
λογὴ «Νυχτερινὴ Ραψωδία τοῦ Ἀχέ-
[ρωντα» τοῦ Ἡλεκτροῦ Μπούμη
- ΓΙΩΡΓ. ΔΕΛΙΟΥ:** Κριτικὸ σημεῖωμα γιὰ τὸ βιβλίον «Ἀνθρώπινες
[Ὁρες τοῦ Μπάμπη Νίντα

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΧΡΟΝΟΣ 1ος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1944

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 13-14-15

ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΗΣ*

Τοῦ κ. Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων, στὴν προσπάθειά του νὰ φτάσει, μὲ τὰ καλλίτερα μέσα, στὸ μεγάλο του σκοπὸ, μοῦ ἔκαμε τὴν ἐξαιρετικὴ τιμὴ νὰ μὲ περιλάβει μέσα στὸν κύκλο τῶν ὁμιλητῶν του. Μαζί μὲ τὶς εὐχαριστίες μου γιὰ τὴν τιμὴ αὐτὴ, ἐπιθυμῶ νὰ κάμω καὶ μιὰν ὁμολογίαν: Τὴν ὁμολογίαν, ὅτι δίστασα πολὺ νὰ δεχθῶ ἕνα τέτοιο βᾶρος, ποῦ γίνεται βαρύτερο ἀπὸ τὴν εὐθύνη, τὴν ὁποία φορτῶνεται ἕνας ὁμιλητὴς, ἀπέναντι ἑνὸς τόσο ἐκλεκτοῦ κοινοῦ.

Κι' ἀλήθεια, τί θὰ μπορούσα νὰ προσφέρω ἐγώ, ἕνας ἀπλὸς διανοητὴς, στὴ δίψα καὶ τὴ λαχτᾶρα ἑνὸς μορφωμένου κοινοῦ; Ἡ σύγκριση μονάχα τῆς ὁμιλίας μου, μὲ τὶς σοφὲς ὁμιλίαις αὐτῶν ποῦ προηγήθηκαν ἀπὸ μένα, ἢ σύγκριση αὐτὴ μονάχα μὲ γέμιζε δισταγμὸ καὶ φόβο. Ὑστερα καὶ κάτι ἄλλο: Μιὰ ἐμφυτὴ δειλία πρὸς τὸν πολὺ κόσμο, ποῦ εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς ἰδιαιτέρας βιωμένης ἀτομικῆς ζωῆς, πάντα μὲ κρατοῦσε μακριὰ ἀπὸ τὸ μεγάλο πλήθος. Κατάντησε, ἀπὸ μιὰ παρεξήγηση ἴσως τῆς ἴδιας μου ζωῆς, νὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου σὰ μιὰ παραφωνία μέσα στὴν ἁρμονία, ποῦ δημιουργεῖ ἡ κίνηση τοῦ μεγάλου πλήθους.

Μ' ὅλα τούτα, μὲ τέτοιες* προϋποθέσεις καὶ μὲ τόσοις δισταγμοῦς καὶ φόβους, δὲν εἶχα τὴ δύναμη ν' ἀντιταχθῶ ἀποτελεσματικὰ στὴν ἐπιμονὴ τῶν εὐγενικῶν κυριῶν τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων. Ἄς μοῦ καταλογισθῇ κι' αὐτό, σὰ μιὰν ἀδυναμία, μέσα στὶς ἄλλες μου ἀδυναμίες.

Καὶ τώρα, μιὰ ποῦ δὲν εἶχα τὸ σθένος νὰ πῶ τὸ μεγάλο «ὄχι!» καὶ βρέθηκα, ἀπὸ ἀδυναμία μου, ἐκθεμιμένος στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ, ἔπρεπε, μὲ κάθε τρόπο, νὰ προσπαθῆσω, ὥστε ἡ πτώση μου νὰ εἶναι περισσότερο ἀνώδυνη καὶ λιγώτερο καταστρεπτικὴ.

Ἄλλὰ πῶς; Ὁμολογῶ ταπεινά, ὅτι δὲν ἔχω τὰ ἐφόδια καὶ τοὺς τίτλους τῶν ὁμιλητῶν, ποῦ τόσες φορές, ἀπὸ τὸ ἴδιο τοῦτο

βῆμα, σὰς σκλάβωσαν μὲ τὴν τέχνη τῆς ὁμιλίας τῶν. Μιὰ ὁμιλία χρειάζεται κι' ἕνα θέμα. Ποιὸ θέμα τάχα μπορούσα νὰ διαλέξω ἐγώ; Δὲν ἔχω ἀποκτήσει καμμιὰν εἰδικότητα, ὥστε νὰ μπορέσω ν' ἀνοίξω ἕνα παράθυρο πρὸς καινουργίες ἀπόψεις τῆς ζωῆς. Δὲν ξέρω κι' ἐγὼ πῶς, ἀπὸ πολὺ νέος, ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου ἀκόμα χρόνια, ἔτυχε ν' ἀσχοληθῶ μὲ κάτι, ποῦ ἀπὸ τὸν περισσότερο κόσμο θεωρεῖται περιττὸ καὶ μάταιο: μὲ τὴν ποίηση Κίχθι ἀνθρώπος ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο, ποῦ τοῦ ἔδειξε ἡ μοῖρα του. Ἄλλοι, προικισμένοι μὲ δύναμη κι' ἐνέργεια, κατορθώνουν νὰ μεταβάλουν τὸνειρό τους σὲ πραγματικότητα καὶ ζωὴ. Κι' ἄλλοι πάλι, ἀδύναμοι κι' ἀναποφάσιστοι, δὲν καταφέρνουν ἄλλο, παρὰ νὰ μεταβάλουν τὴ ζωὴ τους σὲ ὄνειρο. Οἱ πρῶτοι εἶναι αὐτοὶ ποῦ κυριαρχοῦν στὴ ζωὴ καὶ ποῦ θαυμάζονται γιὰ τὴ δύναμη καὶ τὴν ἐπιβολὴ τους. Οἱ δεῦτεροι εἶναι οἱ ὄνειροπόλοι τῆς ζωῆς, οἱ ταπεινοὶ καὶ καταφρονημένοι, ποῦ δραματίζονται τὴ ζωὴ στὴν ἰδανικὴ τῆς μορφῆς, ἐνῶ ἡ ἄλλη ζωὴ, ἡ πραγματικὴ, περνάει ἐπάνω τους σὰν ὀδοστρωτήρας, θριμματίζοντας καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ ὄνειρά τους.

Ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ὄνειροπόλους τούτους θὰ σὰς κάμω σήμερα τὴν ἀπολογία. Θέλω νὰ σὰς μιλήσω γιὰ τὴ μοῖρα τοῦ ποιητῆ, ποῦ εἶναι ἴσως ὁ μεγαλύτερος ὄνειροπόλος. Μὰ πρὸ παντὸς θέλω νὰ φυτέψω στὴν καρδιά σας τὴ συμπάθεια καὶ τὴν ἀγάπη γιὰ τὸν μεγάλον αὐτὸν παρεξηγημένο, ποῦ λέγεται ποιητὴς. Κι' ἀληθινὰ, ὑπάρχει μιὰ τραγικὴ παρεξήγηση μεταξὺ τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ ποιητῆ. Τὸ κοινὸ, χωρὶς κὰν νὰ τὸ ὑποπτεύεται, ὅτι στὸ πρόσωπο τοῦ ποιητῆ βρῖσκει τὴ συνθετικὴ ἔκφραση τοῦ ἴδιου ἑαυτοῦ του, θεωρεῖ τὸν ποιητὴ, ἐξ αἰτίας τῆς παρεξήγησης αὐτῆς, σὰν κάτι ξένο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, σὰ μιὰ παράτονη νότα στὴν ἁρμονία τῆς ζωῆς του. Ποιὰ λοιπὸν εἶναι ἡ παρεξήγηση αὐτῆς, ποῦ ὑψώνει φράγμα ἀνάμεσα στὸ κοινὸ καὶ τὸν ποιητὴ;

Ἄς πάρουμε τὸ ζήτημά μας ἀπὸ τὴν ἀρχή. Κι' ἄς κάνουμε πρῶτα τὴν ἀπλὴ καὶ βασικὴ ἐρώτηση: Τί εἶναι ποιητὴς; Ἡ

* Διάλεξη ὀργανωμένη ἀπὸ τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων, τὸ Μάρτη τοῦ 1940, στὴν αἴθουσα τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου.

ἀπάντηση, υποθέτω, πρέπει νᾶναι ἐπίσης πολὺ ἀπλή: Ποιητὴς εἶναι ἐκείνος ποὺ κάμνει ποιήματα. Ἡ ἀπάντηση ὅμως αὐτὴ δὲ μᾶς ἱκανοποιεῖ, γιατί θέτει σύγχρονα κ' ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: Τί εἶναι ποίημα; Μονάχα ἢ ἀπάντηση στὸ δευτέρου αὐτὸ ἐρώτημα, θὰ μᾶς ὀδηγήσει νὰ βροῦμε καὶ τὴν ἀπάντηση στὸ πρῶτο. Ὁ ποιητὴς εἶναι, κατὰ ἓναν τρόπο, ἡ αἰτία μιᾶς ἐνέργειας, ἐνῶ τὸ ποίημα εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα. Θὰ προχωρήσουμε ἐπαγωγικὰ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα στὴν αἰτία, κ' ἔτσι, ἐρευνώντας τὸ ποίημα, θὰ φθάσουμε στὸν ποιητὴ.

Καθὼς θυμάστε ὅλοι βέβαια, στὸ σχολεῖο μᾶς εἶχαν μάθει, κατὰ ἓναν τρόπο ἐντελῶς σχηματικὸ καὶ δογματικὸ, ὅτι ποίηση εἶναι ὁ ἕμμετρος λόγος, σὲ διάκριση ἀπὸ τὸν πεζό. Κί' ἀκόμα ὅτι ὁ ἕμμετρος λόγος χωρίζεται σὲ τρία μέρη: Στὴν ἐπική ποίηση, στὴ λυρική καὶ τὴ δραματική.

Στὴν παιδικὴ ἡλικία τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸ πνεῦμα εἶναι ἀνίκανο νὰ προχωρήσει συνθετικὰ στὴν ἐρμηνεία τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς. Εἶναι ἀνῆμπορο νὰ μεταφερθεῖ ἀπὸ τὴν πρακτικὴ θεώρηση τῶν φαινομένων εἰς θεωρητικὴ τους ἐποπτεία. Μὲ λίγα λόγια, τὸ πνεῦμα τοῦ πρωτόγονου ἀνθρώπου, καθὼς καὶ τοῦ παιδιοῦ, δὲν ἔχει τὴ δύναμη καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ πλάσει μιὰ κοσμοθεωρία, μὲ τὴ βοήθεια ἐνὸς καθαρὰ φιλοσοφικοῦ ἀντικρύσματος τῆς ζωῆς. Τὸ πνεῦμα τοῦ πρωτόγονου καὶ τοῦ παιδιοῦ ἐξηγοῦν τὴ ζωὴ, πλάθοντας μιὰ μυθολογία. Ἡ κοσμοθεωρία ὅλων τῶν πρωτόγονων λαῶν εἶναι μιὰ μυθολογία. Κ' ἢ κοσμοθεωρία τῶν μικρῶν παιδῶν εἶναι ἐπίσης μιὰ σειρά ἀπὸ μύθους, μὲ εὐκολες καὶ ἀπλὲς ἀλληγορίες.

Ἔτσι καὶ στὸ σχολεῖο, ὅταν ὁ δάσκαλός μας μᾶς ἔλεγε, ὅτι ποίηση εἶναι ὁ ἕμμετρος λόγος, δὲν ἔκαμνε τίποτε ἄλλο, παρὰ μυθολογία τῆς ποίησης. Ἄν μᾶς μιλοῦσε διαφορετικὰ, ἂν προσπαθοῦσε δηλαδὴ νὰ μᾶς εἰσαγάγει εἰς τὸ ἄδυτο μυστήριον τῆς Ποίησης, γιὰ νὰ μᾶς φανερώσει τὴ βαθύτερη οὐσία τῆς, τότε βέβαια, δὲ θᾶκαμνε μυθολογία, ἀλλὰ φιλοσοφία τῆς ποίησης. Μὰ τὸ παιδικὸ μυαλὸ δὲν εἶναι ὥριμο ν' ἀφομοιώνει φιλοσοφικὰς ἐννοίας καὶ μάταιες θᾶταν οἱ προσπάθειες τοῦ δασκάλου. Τὸ παιδικὸ μυαλὸ λειτουργεῖ ἀπλά, σὰν τὸ μυαλὸ τοῦ πρωτόγονου ἀνθρώπου, καὶ γι' αὐτὸ, γιὰ νὰ νοιώσει μιὰ ἀφαιρημένη ἐννοία, πρέπει νὰ τοῦ τὴ δώσουμε σχηματικὰ, μὲ μιὰν εἰκόνα ἢ μὲ μιὰν ἀλληγορία. Δηλαδὴ, πρέπει νὰ τοῦ τὰ ἐξηγοῦμε ὅλα ὄχι φιλοσοφικὰ, ἀλλὰ μυθολογικὰ.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μιᾶς πολιτισμένης κοινωνίας, φτάνοντας σὲ μιὰ ὀριμότητα

πνεύματος, παύουν πλέον ν' ἀντικρύζουν τὰ διάφορα φαινόμενα μυθολογικὰ. Ἀρχίζουν νὰ μορφώνουν μιὰ δική τους κοσμοαντίληψη, ὄχι μὲ τὸν τρόπο τοῦ παιδιοῦ μυαλοῦ, ἀλλὰ μὲ μιὰ φιλοσοφημένη σκέψη. Ἐνῶ λοιπὸν κάθε ἄνθρωπος, τις διαφορὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του τις ἀντικρύζει μ' ἓναν τρόπο φιλοσοφημένο, εἶναι παράξενο, ἀληθινὰ παράξενο, ὅτι γιὰ τὴν ποίηση καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν τέχνη, μένει στὴν πρώτη παιδικὴ του ἀντίληψη, τὴν καθαρὰ μυθολογική. Στὸν τόπο μας, εἶναι ζήτημα ἂν ἓνα μικρὸ ποσοστὸ τῶν λεγόμενων μορφωμένων ἀνθρώπων, εἶναι σὲ θέση νὰ σᾶς δώσουν τὸν ἀκριβῆ ὀρισμὸ τοῦ ποιήματος ἢ νὰ σᾶς ἐξηγήσουν γιατί αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ λόγου εἶναι ποίημα καὶ τὸ ἄλλο ὄχι. Οἱ περισσότεροι μορφωμένοι ἄνθρωποι, κινούμενοι μέσα εἰς τὴν φιλοσοφική τους μυθολογία, θὰ σᾶς ἐπιναλάβουν ὅτι ἔμαθαν ὅτ' ἀμαθητικὰ τους θρανία: ὅτι ποίηση εἶναι ὁ ἕμμετρος λόγος.

Καὶ σὲ σοβαρὰ ἀκόμα συγγράμματα βρίσκουμε τὸν ἀπλοϊκὸν αὐτὸ χαρακτηρισμὸ. Ἀντιγράφω ἀπὸ ἓνα ἐγκυκλοπαιδικὸ λεξικόν: «Ποίημα εἶναι λογοτεχνικὸν ἔργον εἰς στίχους». Καί: «Ἡ ποίησις ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν κυρίων λογοτεχνικῶν εἰδῶν, ὧν τὸ ἕτερον εἶναι ὁ πεζὸς λόγος. Διαφέρουσι δὲ ἀπ' ἀλλήλων ἐξωτερικῶς μὲν (κατὰ τὴν μορφήν) καθ' ὅτι τὰ δημιουργήματα τῆς ποιήσεως εἶναι πεποιημένα ἐν ρυθμῷ καὶ μέτρῳ, ἐνῶ τῆς πεζογραφίας ἐν λευμένῳ καὶ ἐλευθέρῳ λόγῳ, ἐσωτερικῶς δὲ (κατὰ τὸ περιεχόμενον) καθ' ὅτι ἢ μὲν πρώτη ἀποτείνεται εἰς τὴν φαντασίαν, τὸ συναίσθημα καὶ τὴν παραστατικὴν δύναμιν, ἢ δὲ δευτέρα εἰς τὴν γνωστικὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου».

Καθὼς βλέπετε, καὶ τὰ ἐπίσημα ἀκόμα λεξικά μας δίνουν τὸν ἴδιον ὀρισμὸ, ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ δάσκαλός μας στὸ σχολεῖο. Μήπως λοιπὸν αὐτὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς ὀρισμὸς, ἀφοῦ τὸν λένε καὶ τὰ λεξικά; Ἡ ἐρώτησις εἶναι πολὺ λογική. Ἄλλο τόσο ὅμως εἶναι καὶ ἀπλοϊκή. Γιατί καὶ στὰ λεξικά μέσα, κατ' ἀνάγκη, ὑπάρχει πολλὴ μυθολογία, ἀφοῦ ἀπευθύνονται σὲ ἀνθρώπους κάθε τάξεως καὶ ἀφοῦ εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ δώσουν τὴν ἐννοία κάθε πράγματος, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο ἐπιγραμματικὰ καὶ σχηματικὰ. Τὸ ἐκπληκτικὸ μονάχα στὸν ὀρισμὸ ποὺ δίνει τὸ λεξικὸ εἶναι τοῦτο: ὅτι ἢ ποίηση ἀπευθύνεται εἰς τὴν φαντασίαν καὶ τὸ συναίσθημα, ἐνῶ ἀντίθετα ὁ πεζὸς λόγος εἰς τὴν γνωστικὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ξέρουμε ὅμως καλὰ ὅλοι μας, ὅτι τὰ διάφορα μυστηριώματα ποὺ διαβάσαμε, ἀπευθύνονταν ἐξ ἴσου εἰς τὴν φαντασίαν καὶ τὸ συναίσθημα καὶ ὅτι καὶ

οἱ φιλοσοφικὰς κ' ἐπιστημονικὰς μελέτες ἀπευθύνονται εἰς τὴν γνωστικὴν ἱκανότητα. Καθὼς βλέπετε, πολλὰς φορές, δὲ λένε μονάχα οἱ ἄνθρωποι ἀνοησίες, παρὰ καὶ τὰ ἐπίσημα λεξικά.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ ὅσα μάθαμε στὸ σχολεῖο, καὶ μὲ ὅσα μᾶς λένε τὰ λεξικά, τὸ ποίημα πρέπει νὰ εἶναι εἶδος τοῦ λόγου σὲ στίχους. Δηλαδὴ κάθε ἄλλο εἶδος λόγου, ποὺ δὲν εἶναι γραμμὸν σὲ στίχους, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ποίημα. Εἶναι εὐκόλο νὰ νοιώσετε, πόσο λίγο ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικὴν ἐννοία τοῦ ποιήματος μιὰ τέτοια ἀπλοϊκὴ ἀντίληψη. Ξέρουμε καλὰ, ὅτι ὑπάρχουν ποιήματα, καὶ μεγάλα μάλιστα ποιήματα, ποὺ δὲν εἶναι γραμμὸν σὲ στίχους. Κί' ἀκόμα καλλίτερα ξέρουμε, πῶς κάθε τι ποὺ εἶναι γραμμὸν σὲ στίχους, δὲν εἶναι πάντοτε ποίημα. Διαφορετικὰ, καὶ τὰ στιχογραφήματα ποὺ εἶναι τυπωμένα πίσω ἀπὸ τὰ φύλλα τοῦ ἡμεροδείκτη μας, πρέπει νᾶναι ποιήματα. Κατ' ἀνάγκη λοιπὸν, ἀσφαλὲς γνώρισμα τοῦ ποιήματος δὲ μπορεῖ νᾶναι μήτε ὁ στίχος, μήτε ἡ ἱκανότητα νὰ διεγείρει τὴ φαντασία, ὅπως λέγει τὸ λεξικόν. Γιατί τὴ φαντασία τὴ διεγείρει κ' ἓνα κακότεχνον ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα.

Εἶναι ἀνάγκη κάθε μορφωμένος ἄνθρωπος, ποὺ κολακεύεται νὰ λέγει ὅτι ἀγαπᾷ καὶ διαβάσει τὴν ποίηση, νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν ποίηση, καὶ νὰ προσπαθῆσει νὰ ἐμβαθύνει εἰς τὸ βαθύτερό της νόημα, γιὰ νὰ ξέρει τί ἀγαπᾷ καὶ τί διαβάσει.

Χωρὶς νὰ περιπλακῶ σὲ θεωρεῖες, καὶ χωρὶς νὰ ζητήσω νὰ κάμω φιλοσοφία τῆς τέχνης, θὰ προσπαθῶ, ἀπλὰ καὶ σύντομα, νὰ σᾶς ἐξηγήσω τί εἶναι τὸ ἀληθινὸ ποίημα. Εἶπα θὰ προσπαθῶ. Καὶ θὰ τὸ κάμω αὐτὸ καὶ μὲ παραδείγματα ἀκόμα, γιατί δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ δώσει κανεὶς τὴν ἐννοία τοῦ ποιήματος μὲ ὀρισμούς καὶ μὲ συνταγὰς. Ἡ μυστηριώδικη αὐτὴ λειτουργία τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, στὸ ὑποσυνείδητο τῆς ὁποίας ἀγωνίζεται ἢ πῶς ἀγνή οὐσία τοῦ ἀνθρώπου νὰ βρεῖ τὴν ἐκφρασὴν τῆς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηγηθεῖ μήτε βιολογικὰ, μήτε ψυχολογικὰ. Τὸ ποίημα εἶναι κάτι ποὺ δίνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐξ ἀποκαλύψεως. Καὶ τόσο πληρέστερη εἶναι ἢ ἀποκάλυψη, ὅσο πῶς καλλιεργημένη εἶναι ἢ δεκτικὴ ἱκανότητα ἐκείνου ποὺ βρίσκεται ἀντίκρουσ' ἓνα ποίημα. Γι' αὐτὸ ἢ κατανόησις ἐνὸς ποιήματος δὲν ἐξαρτᾶται οὔτε ἀπὸ τὴν καλὴν ἡμᾶς θέλησιν, οὔτε καὶ ἀπὸ τὴν μόρφωσίν μας. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, σοφοὶ κατὰ τὰ ἄλλα, ἀνίκανοι ὅμως νὰ δοκιμάσουν τὴν χαρὰ ποὺ δίνει ἓνα ποίημα. Γιὰ τὴν πλήρη καὶ ὀλοκληρωτικὴν κατάκτησιν ἐνὸς ποιήματος, καὶ κάθε ἔρ-

γου τέχνης, χρειάζεται πολὺχρονη καλλιέργεια τῆς ψυχῆς καὶ ἀσκήσις τῆς δεκτικῆς τῆς ἱκανότητος. Δίχως τὴν καλλιέργεια καὶ τὴν ἀσκήσις αὐτὴ τῆς ψυχῆς, ὄχι μονάχα στεκόμαστε μπρὸς εἰς τὸ ποίημα, σὰ σὲ κλειστὸ καὶ σφραγισμένον βιβλίον, ἀλλὰ εἴμαστε καὶ τέλεια ἀνίκανοι, ὅταν δὲ μᾶς βοηθεῖ ἢ διαίσθησις, νὰ ξεχωρήσουμε τὸ καλὸ ποίημα ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ τὸ ἀληθινὸ ἀπὸ τὸ ψεύτικον. Κί' ἂς μὴν κινῶμε κάποτε περ φρονητικὰ τὸ κεφάλι μας, ὅταν δὲν καταλαβαίνουμε ἓνα ποίημα, ὀχυρωμένοι πίσω ἀπὸ μιὰ γενικὴ ἢ ἐπιστημονικὴ μὀρφωσιν. Ἄς μὴν ἔχουμε τὸν ἐγωϊσμὸν νὰ φανταζόμεσθα ὅτι εἴμαστε πάντοτε σὲ θέση νὰ κατανοήσουμε ἓνα ποιητικὸν ἔργον, ἐπειδὴ ἔτυχε κάποτε νὰ γοητευθῶμε καὶ νὰ ἐνθουσιασθῶμε ἀπὸ τὸ διάβασμα ἐνὸς ποιήματος τῆς λεγόμενης «ἀπλής μελωδίας». Θᾶταν πολὺ ἴμιο ἐκ μέρους μας, ἂν ἐλικρινὰ καὶ ταπεινὰ ὀμολογοῦσαμε, ὅτι μᾶς λείπει ἢ καλλιέργεια ἐκείνη καὶ ἢ ἀσκήσις, ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ κοινωνήσουμε μὲ τὴν βαθύτερη ποιητικὴ οὐσία. Ἡ, τοῦλάχιστον, ἂν ὀμολογοῦσαμε, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνταπόκρισις μεταξὺ τῆς δικῆς μας διαθέσεως καὶ τῆς διαθέσεως ποὺ γέννησε τὸ ποίημα. Ἔτσι, ταπεινὰ καὶ ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε προκατάληψιν, ἂς πλησιάσουμε εἰς τὸ βαθὺ μυστήριον τῆς ποίησης.

Καθὼς εἶπαμε εἰς τὴν ἀρχήν, τὸ μέτρο, ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ ὀμοιοκαταληξία, δὲν εἶναι τὰ βασικὰ καὶ ἀπαραίτητα στοιχεῖα, ποὺ χαρακτηρίζουν ἓνα ποίημα. Οὔτε ἢ ἀξία ἐνὸς ποιήματος ἐξαρτᾶται ἐξ ὀλοκληροῦ ἀπὸ τὰ μορφωτικὰ του στοιχεῖα καὶ τις ἰδέες ποὺ ἐκφράζει. Ἄν ἦταν ἔτσι, τότε, κάθε ἄνθρωπος πλούσιος σὲ γνώσιν καὶ μάθησιν, θὰ μπορούσε, μὲ μιὰν ἐξάσκησιν εἰς τὴν στιχογραφίαν, νὰ κάμει ποιήματα. Δὲν εἶναι εἰς τὸ χέρι κανενὸς νὰ γίνῃ ποιητὴς, ἂν δὲν ἔχει ἐμφυγὴ τὴν ἱκανότητα νὰ μετουσιῶναι τὸν ψυχικὸν του κόσμον σὲ πλάσματα τέχνης. Τὸ κύριον καὶ μοναδικὸ ἴσως χαρακτηριστικὸν ἐνὸς ἀληθινοῦ ποιήματος, εἶναι ἢ παρουσία ἐνὸς μυστικοῦ στοιχείου, ποὺ μὲ κανένα τρόπο δὲν μπορεῖ ν' ἀπομονωθεῖ, νὰ κριθεῖ καὶ νὰ χαρακτηρισεῖ. Τὸ μυστηριώδικον αὐτὸ «κάτι», ποὺ ἄλλοι τὸ λένε βαθύτερη οὐσία τῆς ποίησης καὶ ἄλλοι κάπως διαφορετικὰ, καμμιά αἰσθητικὴ καὶ καμμιά φιλοσοφία τῆς τέχνης δὲν μπόρεσε ἐπακριβῶς νὰ τὸ καθορίσει. Εἶναι ὁ ἄγνωστος Χ, ἢ παρουσία τοῦ ὁποίου μὲ καμμιά μέθοδον δὲν ἐλέγχεται, παρὰ μόνον μὲ τὴν διαίσθησιν καὶ τὴν δεκτικὴν ἱκανότητα τῆς καλλιεργημένης ψυχῆς.

(Ἔχει συνέχεια)

Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΣΤΡΑΓΓΑΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΞΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ ΜΑΝΩΛΗ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΤΗ ΘΕΣ)ΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821

Υπό ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗ

Από τις καλύτερες συγγραφές για τον Αγώνα μας τον απελευθερωτικό, μένον ο Γάλλος διπλωμάτης και ιστοριογράφος F. Rouquerville (1) έγραψε σχετικά με τα βασιανιστήρια και το μαρτυρικό θάνατο του Έλληνα έμπορου της Θεσσαλονίκης Μανώλη Ι. Κυριακού, που ήταν διορισμένος και υποπρόξενος της Δανίας στη Θεσσαλονίκη. Ο προσεκτικός Φιλήμων (2) δέ μας άφησε τίποτα, ούτε όμως και οι κατοπινοί μας δίνουν πληροφορίες για ένα τόσο σπουδαίο πρόβλημα στις λεπτομέρειές του, τόσο για την υπόθεση του αγώνα μας από της Έλληνικής απελευθέρωσης, όσο και από της πνευματικής πολιτικής του τότε κατακτητή άπειρα στις άρχες του Διεθνούς Δικαίου.

Όταν πριν από λίγα χρόνια τύπωσε το βιβλίο μου για τον Αγώνα του 21 στη Μακεδονία, (3) άναγα γώριζα την πηγή αυτή του Γάλλου ιστοριογράφου, δέν έκαμα χρήση, γιατί είχα τη γνώμη πως χρειαζότανε μεγάλη προσοχή στη χρησιμοποίηση των κάπως μυθιστορηματικών πηρών του Rouquerville, και δέν είχα στη διάθεσή μου και άλλες πηγές, για να ελέγξω τα γραφόμενά του. Επιφυλάχθηκα λοιπόν να το κάμω άργότερα, όταν, ύστερα από τη συστηματική μου μελέτη και έρευνα που κάμνω εδώ και τόσα χρόνια στα Τουρκικά άρχεία της Μακεδονίας, θάβρισα, όπως φανταζόμουν, στοιχεία για ένα τόσο σπουδαίο γεγονός, όπως ήταν η υπόθεση του Κυριακού. Και πραγματικά δέν πήγιν χαμένες οι ελπίδες μου, γιατί στον τόμο 207 και 208 του τουρκικού Άρχείου της Θεσσαλονίκης, ανακάλυψα (σελ. 42—44 και 30) δυο φερμάνια, που περιγράφουν καθαρά και πλέρια ολόκληρη την τραγωδία του άτυχου αυτού ραγιά, που πλήρωσε με τη ζωή του και τη μεγάλη του περιουσία τη μανία του μουτσαρίφη της Θεσσαλονίκης Μεχμέτ Έμίν Πασά (του γνωστού Έμπουλουμπούτ) εκείνες τις φοβερές ημέρες, που πέρασαν οι ραγιαδες της Θεσσαλονίκης στην ιστορούμενη εποχή. Κοντά όμως στη δική μου ανακάλυψη έρχεται

στην ώρα της ή δημοσίευση (1) από τον κ. Μιχ. Λάσκαρη, καθηγητή της νεώτερης ιστορίας στο Πανεπιστήμιό μας, των εκθέσεων των προξένων της Θεσσαλονίκης (Γαλλίας και Αυστρίας) για τα γεγονότα του 21, που κοντά σι άλλα άφορούν (έκθεσις 11, 13 και 16) το πρόσωπο του υποπρόξενου της Δανίας, και περιέχουν και τόσες άλλες σημαντικές λεπτομέρειες.

Με βάση λοιπόν αυτές τις πηγές, θα εκθέσω σύντομα την όλη υπόθεση, με την επιφύλαξη να δώσω άργότερα μια επιστημονική περιγραφή και παράθεση των πηγών σε μια γενικότερη έργασια μου για τη Μακεδονία.

Ο Μανώλης Ιωάννου Κυριακού ή Μανωλάκης Τζάνογλου, όπως τον γράφουν οι Τουρκοί στα φερμάνια τους, ήταν πλούσιος τραπεζίτης, έμπορος και κτηματίας της Θεσσαλονίκης κ' άπ' τις καλλίτερες οικογένειες του τόπου, που δυστυχώς κανένας διάδοχος δέν σώζεται σήμερα. Μαζί με τον αδελφόν του Γρηγοράκη διηύθυναν τον έμπορικό και Τραπεζικό οίκο της Θεσσαλονίκης, και είχαν φήμη και ιδιαίτερη εκτίμηση όχι μόνο ανάμεσα στους Έλληνες της Μακεδονίας, αλλά και στο Τουρκικό στοιχείο και τους Εύρωπαίους. Κατά το έτος 1816 οι δύο αδελφοί κατώρθωσαν να επιτύχουν από το Σουλτάνο Μαχμούτ το Β' την έκδοση αυτοκρατορικού βερατίου, σύμφωνα με το όποιο άναγνωρίζονταν σ' αυτούς ή Δανική ύπηκοότητα και μάλιστα στον μεγαλύτερο αδελφό το Μανωλάκη δέχθηκε ο κατακτητής ν' άνατεθούν και τα καθήκοντα του υποπρόξενου της Δανίας και μάλιστα έβγαλε και ιδιαίτερο φερμάνι για αυτή την αίτια.

Όταν ο Μεχμέτ Έμίν Έμπουλουμπούτ πασάς, μετά την καταστολή της επανάστασης στη Χαλκιδική επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη (τέλη Φεβρουαρίου 1822), φώναξε στο διοικητήριο το Μανωλάκη Κυριακού και τον έθεσεν υπό περιορισμό. Το κυριώτερο αίτιο, κατά τον Rouquerville, ήταν ή άρνηση του Έλληνα τραπεζίτη να δώσει και δεύτερο δάνειο μετά τις 100 χιλιάδες φράγκα χρυσά που είχε δώσει προηγουμένως. Χωρίς ν' αποχρούουμε αυτήν την άποψη του Γάλλου ιστοριογράφου, νομίζουμε πως ο Έμπουλουμπούτ απέβλεπε γενικότερα στην άρπαγή ολόκλη-

1) M. Laskaris: La révolution grecque vue de Salonique. Rapports des consuls de France et d' Autriche 1821—1826. Revue Balkania—VI—Bucarest 1943.

ρης της περιουσίας των δύο αδελφών, σύμφωνα με το σύστημα που τήρησε κατά την κατάπνιξη του απελευθερωτικού επαναστατικού κινήματος στη Μακεδονία, άφου οικειοποιήθηκε μεγάλες περιουσίες Χριστιανικές από ιδιώτες και ιδρύματα, έως ότου, και αυτός ο Σουλτάνος, άηδισμένος άργότερα, τον έξώρισε στο Διδυμότειχο, τον καθήρεσε και του κατέσχε ολόκληρη την περιουσία που προερχόταν από άρπαγές και λεηλασίες.

Από την έκθεση που άπηύθυνε ο πρεσβευτής της Αυστρίας στην Κων)πολη R. de Lützow στον πρωθυπουργό Metternich, φαίνεται πως οι πρόξενoi των ξένων Κρατών της Θεσσαλονίκης, μετά τη σύλληψη του Κυριακού, καταδορυβήθηκαν για το πραξικόπημα, σύμφωνα άπόλυτα με τις άρχες που είχε υιοθετήσει εκείνη την εποχή ή Οθωμανική Αυτοκρατορία και τα όργανά της και φοβούμενοι μήπως δέ γίνουν δεκτοί από τον Έμπουλουμπούτ, γιατί κάτι παρόμοιο τους συνέβηκε λίγες μέρες νωρίτερα, κατά την υποβολή της διπλωματικής αυτής διαμαρτυρίας, σύμφωνα με τις άρχες του Διεθνούς Δικαίου, παρουσιάσθηκαν στο μολά της Θεσσαλονίκης και διαμαρτυρήθηκαν, ενώ οι πρόξενoi της Γαλλίας και της Αυστρίας έστειλαν στην Τουρκική πρωτεύουσα δυο υπαλλήλους του προξενείου, για να πληροφορηθούν τους προϊσταμένους των πρεσβευτές σχετικά με την όλη υπόθεση. Άλλά και ο Έμπουλουμπούτ, έξυπνος και δραστήριος όπως ήταν, γνωρίζοντας τη λεπτότητα της υπόθεσης αυτής έγραψε με τη σειρά του στο Σουλτάνο καταγγέλλοντάς τον Κυριακού ότι είναι ρογιάς παλιός, ότι τα κτήματα και ή περιουσία του περιήλθαν σ' αυτόν κληρονομικά από τον πατέρα και τον πάππο του, οι όποιοι επίσης ήσαν ραγιαδες κ' έστειλε και ψήφισμα των κατοίκων της Θεσσαλονίκης, οι όποιοι μαρτυρούσαν όλα αυτά και τελικά ζήτησε να εκπέση από το προξενικό αξίωμα και να υποβιασθ ή στην τάξη του ραγιά.

Και πραγματικά όπως φαίνεται από το φερμάνι που έβγαλε ο Σουλτάν Μαχμούτ (χρονολ. μέσα Ρετζέπ 1237—τόμος 207 σελ. 42—43 του Ιστορικού Άρχείου Θεσσαλονίκης) δικαιολογώντας πως στους ξένους υπηκόους δέν επιτρέπεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ίερού δικαίου, ή άπόκτηση κτημάτων και γαιών στην Αυτοκρατορία και ότι οι πρόξενoi και υποπρόξενoi των ξένων κρατών έπρεπε ν' ανήκουν στην ίδια ξένη φυλή, παρακάλεσε τον πρεσβευτή της Αυστρίας στην Κωνσταντινούπολη ν' αναθέσει τα καθήκοντα του πρόξενου της χώρας του στη Θεσσαλονίκη σ' άλλο πρόσωπο της φυλής του και της θρησκείας του, ά-ύρωσε το προηγούμενο βεράτι και φερμάνι και πέτέφερε τον Κυριακού στην τάξη του ραγιά. Μόλις έφθασε το κληνούργιο φερμάνι στη Θεσσαλονίκη, ο

Έμπουλουμπούτ φυλάκισε πλέον δριστικά το Μανωλάκη, ζήτησε να συλλάβη και τον άλλο αδελφό του Γρηγοράκη, ο όποιος όμως, σιό μεταξύ αυτό είχε κατορθώσει ν' άναχωρήσει κρυφά για τη Μασσαλία, μαζί με την αδελφή του πιθανώς και κατήγγειλε με δεύτερη άναφορά στο Σουλτάνο τον άτυχη υποπρόξενο, ότι κοντά στις άλλες κατηγορίες άποδείχθηκε ή συμμετοχή του στο Έλληνικό απελευθερωτικό κίνημα, ότι είχε ένοχες σχέσεις με τους στασιαστές άγιορείτες καλόγηρους κ' όλα αυτά για να έχη πλέον στην άπόλυτη έξουσία του τον Κυριακού.

Οι παραστάσεις του επιτετραμμένου της Δανίας στην τουρκική πρωτεύουσα βαρώνου Hübsch προς τον ρετζέ φέρντη έμειναν χωρίς κανένα αποτέλεσμα αλλά και οι ενέργειες του πρεσβευτή της Γαλλίας άποδείχθηκαν άκαρπες, γιατί ούτε ο λόρδος Stangford ούτε ο επιτετραμμένος της Πρωσσίας φάνηκαν διατεθημένοι να υποστηρίξουν ένα ομαδικό διάβημα του διπλωματικού σώματος προς το Σουλτάνο και το όποιο σ' αυτή την περίπτωση επέβαλε και το διεθνές δίκαιο και οι κανόνες της συμπεριφοράς. Η πολιτική των Ευρωπαϊκών κρατών, διηρημένη στην ιστορούμενη εποχή άπέναντι στον άπευθερωτικό μας αγώνα, λίγο ένδιαφερόταν για τέτοιες λεπτομέρειες. Μάλιστα ή πανίσχυρη τότε Αυστρία, με επί κεφαλής τον δαιμόνιο Metternich, ούτε καν έλάμβανε υπ' όψη της τα δίκαια των σκλαβωμένων λαών και το μόνο που προσπαθούσε με κάθε θυσία να επιτύχη ήταν ή εφαρμογή του δόγματος της Ευρωπαϊκής Ισορροπίας και ή διατήρηση του status quo, άδιαφορώντας άν κάτω άπ' το ζυγό μιάς βάρβαρης Αυτοκρατορίας ζούσαν λαοί Χριστιανοί, πουδαν κάθε δικαίωμα λευτεριάς και αυτοδιάθεσης.

Έν τω μεταξύ στη Θεσσαλονίκη ο Έμπουλουμπούτ, μη δίνοντας καμμιά σημασία στη νέα επέμβαση του πρόξενου της Γαλλίας Francois Bottu, άλλ' άπεναντίας προσπαθώντας να έξευτελίση το ξένο διπλωματικό σώμα, παρασκεύασε μια θεαματική δημόσια τελετή, στην όποια, άφ' ου διάβασε με όλους τους τουρκικούς θρησκευτικούς τύπους, το σουλτανικό φερμάνι που κήρυττε έκπαιτο του αξιώματος το Μανωλάκη Κυριακού, του άφήρεσε μπροστά σ' όλο το πλήθος τη στολή, διενεργώντας με τρόπο σκανδαλιστικό την παράξενη και δδνηρη μεταμόρφωση στη τάξη του ραγιά. Τόμος κατέλαβε τους Έλληνες της Θεσσαλονίκης από την πράξη αυτή της έπίσημης Τουρκικής διοίκησης. Οι πλουσιότερες οικογένειες, προσπαθούσαν να φύγουν για το έξωτερικό, άλλες να κρυφτούν σε σπίτια Ευρωπαίων, οι περισσότερες όμως έμειναν άπροστάτευτες, βλέποντας πως ο πασάς άρχισε σταθερά να εφαρμοζει σχέδια, που καθώς γράφει ο Γάλλ-

1) F. Rouquerville: Histoire de la régénération de la Grèce. Paris 1826.

2) Ι. Φιλήμωνος: Δοκίμιον Ιστορικόν περί της Έλληνικής Επανάστασεως. Αθήναι 1859—1861.

3) Ι. Βασδραβέλλης: Οι Μακεδόνες κατά τους άγώνες της ανεξαρτησίας 1796—1830. Θεσσαλονίκη 1940.

λος Πρόξενος στην έκθεσή του από 25 Ἀπριλίου 1822, «είχαν σκοπό νὰ ἐπαναφέρουν τοὺς Ἕλληνες σὲ μιὰ χωρὶς προηγούμενο δουλεία καὶ καταστροφή τῶν περιουσιῶν των».

Σὲ λίγες μέρες ὁ Ἐμπούλουμπουτ, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ του, ἐξεστράτευσε ἐναντίον τῆς Νάουσας, ὅπου τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα ἐπαίονε διαστάσεις μεγάλες. Οἱ ἀρματοῦλοι τοῦ Βερμίου μὲ τοὺς καπεταναίους, Καρατάσιο, Γάισο, τὸν κοιζάμπασο Ζαφειράκη καὶ παρακάτω στὴν Καστανιά μὲ τὸν Διαμαντῆ ἦσαν κυρίαρχοι ὅλης τῆς περιφέρειας καὶ τὸ κίνημα εἶχε προσωρινὰ ἐπικριτήθει. Ἐκεῖ στὴ Νάουσα, στὴν τοποθεσία Ροδιά, πῦρε σημεῖο τὸ στρατηγεῖο του, διέταξε καὶ μετέφεραν τὸν Κυριακοῦ ντυμένο τὴν ταπεινὴ στολὴ τῶν ραγιά. Ὑστερὰ ἀπὸ στερήσεις 33 ἡμερῶν, ὅσες εἶχε κἀνὴ κλεισμένος στὴ φυλακὴ ὁ ἀτυχὸς ὑποπρόξενος, ἡ ὑγεία του ἦταν κλονισμένη καὶ ἀκόμη περισσότερο τὸ ἠθικὸ του. Ἀφοῦ πρῶτα ὑποχρεώθηκε νὰ προσκυνήσῃ ταπεινά, τοῦ ἔδειξε κάποια φαινομενικὴ φιλοφροσύνη, σκοπεύοντας βέβαια ἀργότερα νὰ τὸν ἐξευτελίσει. Ὁ Κυριακοῦ ἔμεινε στὸ Τουρκικὸ στρατόπεδο, ὅσο βάσταξε ἡ πολιορκία καὶ καταστροφή τῆς Νάουσας καὶ εἶδε μὲ τὰ μάτια του ὅλη ἐκείνη τὴν ἀγρία ἀνθρωποσφαγὴ τῶν δυὸ χιλιάδων Ναουσαίων ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ βασανιστήρια, τίς πυρπολήσεις καὶ διαρπαγές, πού ὑπέστη ὁ Ἕλληρικὸς πληθυσμὸς τοῦ Βερμίου στὴ τραγικὴ καὶ δοξασμένη ἐκείνη ἐποχὴ καὶ ὅταν ὁ Ἐμπούλουμπουτ θριαμβευτῆς ἐνὸς ἀνίσου ἀγῶνα ξαναγύρισε στὴ Μακεδονικὴ πρωτεύουσα στίς 7 Μαΐου 1822, ἀπὸ πίσω του βιάδιζε ταπεινά ὁ Κυριακοῦ, ἐγκαταλειμμένος ἀπὸ τοὺς συντρόφους του ξένους διπλωμάτες, στὴν ἀπόλυτη διάθεση ἐνὸς τυράννου, πού χαρακτηριστικὸ γνώρισμα εἶχε τὴν ἀρπαγὴ, τὸν ἐξευτελισμὸ καὶ τὴν δολοφονία. Σφύρθηκε ἀμέσως στίς φυλακὲς τοῦ κонаκιοῦ τοῦ Ἐμπούλουμπουτ καὶ ἀφοῦ ἐπὶ 53 ἡμέρες τράβηξε κάθε ἐξευτελισμὸ καὶ ταπεινώση καὶ ἀφοῦ ἐξάντλησε ὅλα τὰ μετρητὰ πού εἶχε, πληρόνοντας ἀκριβὰ κάθε προσωρινὴ ἀνακούφιση καὶ μάταια προσμένοντας τὴν ἀπελευθέρωσή του, τὴ νύχτα τοῦ Μπαϊραμίου ἡμέρα πέμτη 20 Ἰουνίου τοῦ 1822 στραγγαλισθῆκε μέσα στὴ φυλακὴ ἀπὸ τοὺς γενιτσαρούς τοῦ πασᾶ μὲ τὴν ψευδῆ πρόφαση πὺς μεταμφιέσθηκε καὶ προσπάθησε νὰ δραπέτευσῃ (Ἐκθεσὴ τοῦ μολλᾶ Θεσσαλονίκης ἀπὸ 2 Σεβιλ 1237 στὸ Ἀρχεῖο Θεσσαλονίκης Τ. 203 σελ. 30).

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ὁ Ἐμπούλουμπουτ διέταξε τὸ μολλᾶ, τὸν καντῆ καὶ τὸ Κεχαγιαμπη τῆς Θεσσαλονίκης (δηλ. τὸ δῆμαρχο) νὰ μεταβοῦν στὸ σπίτι τοῦ Κυριακοῦ μαζί μὲ 30 καβάσηδες ὀπλισμένους, νὰ συλλάβουν τὴν οἰκογένειά του καὶ νὰ κατέσχουν τὴν ὑ-

πόλοιπη περιουσία. Τὸ μέγαρο τοῦ Κυριακοῦ κατὰ τὴν ἐκθεσὴ τοῦ μολλᾶ, ἦταν ταμμεγίστο καὶ ἰσχυρὸ σὰν φρούριο καὶ μὲ τὴν φασαρία πού ἔκαναν οἱ καβάσηδες ν' ἀνοίξουν τὴν ἐξώπορτι, πρόλαβε ἡ γυναῖκα τοῦ Κυριακοῦ καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς κ' ἔφυγαν ἡμίγυμοι, πήδηξιν στίς γειτονικὲς αὐλὲς καὶ κρύφθηκαν σὲ φιλικὰ σπίτια, ἡ μητέρα ὅμως συνελήφθη καὶ φυλακίσθηκε, τὶ περισσότερα κινήτρά, ἔπιπλα καὶ σεύη, ἀρπαχτήριαν ἀπὸ τοὺς ἐπιδρομεῖς καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως, ἐνῶ τὰ βαρεῖα ἀντικείμενα μεταφ' ῥήθησαν στὴν ἀποθήκη τοῦ μεγάρου, ἡ ὁποία δῆθεν γιὰ τὴν τάξη σφραγίσθηκε καὶ σιμετάχθη καὶ πρωτόκολλο.

Ὁ Γάλλος πρόξενος ποῦταν κοντὰ στὸ σπίτι τοῦ Κυριακοῦ καὶ εἶδε μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια του ὅλην αὐτὴ τὴ σκηνὴ τῆς ἀρπαγῆς, ἐπισκέφθηκε τὴν ἄλλη μέρα τὸν πασᾶ καὶ ζήτησε ἐξ ὀνόματος τοῦ προξενικοῦ σώματος, προσπαθώντας νὰ σώσῃ κάπως τὴ διπλωματικὴ ἀξιοπρέπεια μὲ ἄψυχα ἀντικείμενα, τὴ στολὴ, τὸ καπέλλο καὶ τὴ σημαία τοῦ βασιλιᾶ τῆς Δανίας, ἀκουσε δὲ μὲ κατάπληξη ἀπ' τὸ στόμα τοῦ Ἐμπούλουμπουτ «Τὶ εἶναι αὐτὸς ὁ βασιλιᾶς τῆς Δανίας καὶ πού βρίσκεται ἡ χώρα του;»

Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ τέλος μιᾶς ἐξαιρετικῆς προσωπικότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Ἄγνωστος σχεδὸν σ' ὅλους τοὺς Ἕλληνες ἱστορικοὺς τῆς Ἐπανάστασης ὁ Κυριακοῦ, κόντευε νὰ ταφῆ στὴ λησμονιᾶ τοῦ χρόνου, ὅπως τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι Ἕλληνες τοῦ Βορρᾶ, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράση ἀποτελοῦν ἐξαιρετικὰ παραδείγματα ἀνθρώπων Ἑλλήνων στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς. Ἡ ἔρευνά μας καθημερινὰ φέρνει στὸ φῶς νέα ντοκουμέντα καὶ νέες πηγές, πού εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστες στὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη, οἱ ὁποῖες ὅταν δημοσιευτοῦν, καὶ ἐπιζωο γρήγορα, θὰ προσφέρουν πολυτιμώτατη συμβολὴ στὸ ὅλο ἔργο τοῦ Μεγάλου μας Ἀγῶνα, πού εἶναι τόσο ἐλλειπὲς ἀκόμα παρ' ὅλες τὲς τελευταῖες προσπάθειες πού ἔγιναν.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

Ο ΠΟΝΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

ΕΦΗΜΕΡΟΙ ΠΥΡΓΟΙ

Τὸ χαρτόσπιτο ὑψώθηκε φαντασμαγορικὸ θαῦμα τῆς τράπουλας. Στὴ θέα του κάποια ματάκια λάμψαν ξεχειλισμένα ἀπὸ χαρούμενη ἐκπληξη... καὶ ἔπειτα ἡ κατάρρευση ἀκαριαία στὴν πρώτη ἀνεπαίσθητη πνοῇ τῆς καταστροφῆς.

Τὸ παιδάκι κλαίει, κλαίει τὸ γκρέμισμα τοῦ ὄνειρεμένου του πύργου, κλαίει τὸ ἐφήμερο.

«Εἶναι τὸ αἰώνιο δραματικὸ παιχνίδι τῆς ζωῆς», θὰ ποῦν ὅσοι ἀρέσουν τίς μεγάλες ἐκφράσεις. Καὶ μεῖς θὰ πόμε του παιδιοῦ, «Μὴν κλαῖς ἄπειρο μικράκι, τὸ χαρτόσπιτο εἶναι μιὰ πολὺ συνειθισμένη ἱστορία, μὴν κλαῖς».

ΠΕΤΡΟΣ Α. ΜΑΚΡΗΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ

Ἡ "ΔΕΣΠΩ ΤΟΥ ΜΠΟΤΣΗ,"*

ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Ἀχὸς βαρὺς ἀκούεται, πολλὰ ντουφέκια πέφτουν,
Μῆνα σε γάμο ρίχνονται, μῆνα σε χαροκόπι.
Οὐδὲ σε γάμο ρίχνονται, οὐδὲ σε χαροκόπι,
Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια.
Ἀρβανιτιὰ τὴν πλάκωσε στοῦ Δημοῦλᾶ τὸν πύργο. 5
Ἐδώρινα, ρίξε τάρματα, δὲν εἶναι δῶ τὸ Σούλι.
Ἐδῶ εἶσαι σκλάβο τοῦ πασᾶ, σκλάβο τῶν Ἀρβανιτῶν.
—Τὸ Σούλι κᾶν προσκύνησε, κᾶν τούρκεψεν ἡ Κιάφα
Ἡ Δέσπω ἀφέντες Λιάπηδες δὲν ἔκαμε, δὲν κάνει. 10
Δαυλὶ στὸ χέριν ἄρπαξε, κόρες καὶ νύφες κράζει.
«Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε, παιδιά μ', μαζί μου ἐλάτε».
Καὶ τὰ φυσέκια ἀνάψανε, κίθλοι φωτιὰ γενῆκαν.

Τὸ ποίημα εἶναι πυκνὸ καὶ σύντομο, δώδεκα στίχοι ὄλο—ὄλο. Θαρρεῖς καὶ βιάζεται νὰ φτάσει στὸ οὐσιώδες, στὸ μεγαλόπρεπο τέλος. Μὲ τὸν πρῶτο στίχο μπαίνομε σὲ μιὰ βαρὺνη ἀτμόσφαιρα. Ὁ ρυθμὸς ἀργὸς γεμάτος ἀπηχῆσεις. Οἱ λέξεις ἐξομμένες ἔρχονται μιὰ—μιὰ μὲ ὄλο τὸ βάρος τους, ἀφήνοντας μέσα μας μιὰ ἤχηρη προέκταση. Εἶναι ὁ ἀντίπαλος τουφέκια. Ὁ δεῦτερος καὶ ὁ τρίτος στίχος ἐντείνουν τὴν ἀπορία μὲ τὴν ἀπόσταση πού ἀνάγουν, γιὰ νὰ ἔρθῃ ὁ τέταρτος στίχος πού εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀρχὴ τοῦ γεγονότος. Οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι δὲν εἶναι παρὰ μιὰ προετοιμασία, ἕνα ξεσηκώμα τῆς ψυχῆς γιὰ νὰ δεχθῆ μὲ τὴν πρέπουσα ἔνταση τὴν ἀναγγελία τοῦ γεγονότος, ὅτι:

Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μὲ νύφες καὶ μ' ἀγγόνια.

Ἡ Δέσπω λοιπόν, μιὰ γυναῖκα «κάνει πόλεμο» κ' εὐθὺς ἀμέσως:

Ἀρβανιτιὰ τὴν πλάκωσε στοῦ Δημοῦλᾶ τὸν πύργο

Πρέπει νὰ παρατηρηθῆ ἀμέσως ὅτι τὸ Δημοτικὸ τραγοῦδι μιλάει ἀπλᾶ, σκέτα, χωρὶς στολίδια κ' ἐξωτερικὰ δυναμώματα, σχεδὸν μὲ τὰ λόγια τῆς καθημερινῆς κουβέντας, καὶ ὅμως ἡ εἰλικρίνεια, ὁ θαυμασμὸς πού δονεῖται σὲ κάθε λέξη, μεταμορφώνει τὴν ἀπλὴ κουβέντα σὲ ποιητικὴ δύναμη. Τὸ δυσβάσταχτο βάρος τοῦ ἐχθροῦ, τὸ πληθος καὶ ἡ αἰφνίδια ὀρμὴ του, ἀντίθετα μὲ τὴ «Δέσπω», τὴ γυναῖκα μὲ τὰ γυναικόπαιδα γύρω τῆς, ὑποβάλλονται ἀμέσως, μὲ μιὰ διατράνωση μάλιστα καταπληκτικῆ, πού βγαίνει πιο πολὺ ἀπ' τὸν ἦχο καὶ τὸ ρυθμὸ. Ὁ ἐπόμενος πέμπτος στίχος ἔρ-

* (Τὸ ποίημα περιέχεται στὴ Συλλογὴ Ν. Γ. Πολίτη (ὑπ' ἀριθ. 8, σελ. 19) καὶ ἀνήκει στὴ σειρά «Ἱστορικά».)

χεται σχεδὸν ἀπροσδόκητα. Ἀνάμεσα στὸν τέταρτο καὶ στὸν πέμπτο πρέπει νὰ ἔχουν μεσολαβήσει στὴν πραγματικὴ ἱστορικὴ χώρα τοῦ γεγονότος πολλὰ ἐπεισόδια καὶ γεγονότα. Στὸ ποίημα, στὴ μεταφορὰ τῆς ἱστορίας μέσα στὸ χῶρο τὸν ψυχολογικὸ, ὅλα τοῦτα ἐκθλιβονται καὶ ἡ ποιητικὴ σύλληψη πηδαίει διασκελίζοντας στὰ πιο σημαντικά. Δὲν μᾶς λείπει κᾶν ποιὸς μιλάει. Τὶ ἐνδιαφέρει τίνας εἶναι τὸ στόμα πού ἐκστομίζει τὴν πρόκληση γιὰ παράδοση; Εἶναι ἀπλοῦστατα ἡ φωνὴ τοῦ ἐχθροῦ. Διακρίνεται ἡ ἀπόλυτη πεποίθηση πού ἔχει στὴ δύναμη καὶ τὴν ὕλική του ὑπεροχὴ, ὅπου δὲ χωράει καμιά πιά ἀντίσταση, καὶ μάλιστα ἀπὸ μιὰ γυναῖκα.

Ἐδῶ εἶσαι σκλάβο τοῦ πασᾶ, σκλάβο τῶν Ἀρβανιτῶν, θαρρεῖς καὶ βλέπεις τὸ πρόσωπο καὶ τίς κομπαστικὲς χειρονομίες πού συνοδεύουν τὰ ἀγέροχα λόγια. Ἀλλὰ ἡ ὑπερήφανη ἀπόκριση τῆς Δέσπως ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεση καὶ σὲ ξαφνιαίνει ὕστερα ἀπ' τὴν ἀναντίρρητη ἔμφυση τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ στιγμή εἶναι δραματικὴ. Ἀπὸ τῆς μιᾶς ὁ ὄγκος, ἡ ἀκατάβλητη ὑπεροχὴ τῆς ὕλικῆς δύναμης πού συντρίβει, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ δύναμη τῆς ψυχῆς πού ἀντιτάσσει τὸ σθένος μιᾶς πνευματικῆς ἐλευθερίας. Μέσ' ἀπ' τὰ ἀπλά λόγια, πού λέγονται χωρὶς κανένα ἴχνος ἐπίδειξης, χωρὶς καμιά ρητορεία, ὑψώνεται ξάφνου μπροστὰ μας τὸ ἀνάστημα μιᾶς γυναίκας. Τὴ βλέπουμε σὰ μιὰ τιτανικὴ μορφή, ξεμοναχιασμένη, μιὰ ἀντρογυναῖκα ὑψηλὴ καὶ ἄκαμπτη. Ἀπὸ τῆς μιᾶς ξεχωρίζει ἡ ὑπόστασή της πια πάνω καὶ ἀπὸ τὸ Σούλι καὶ ἀπὸ τὴν Κιάφα πού ὑπέκυψαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ρίχνει μὲ ἀπόλυτη περιφρόνηση κατὰ πρόσωπο τοῦ ὄγκου, τὸ σθένος, στὴν ἀφοβιάτης πρὸς τὸ θάνατο, τὴν πίστη στὴν ἐλευθερία.

Ἡ Δέσπω ἀφέντες Λιάπηδες δὲν ἔκανε, [δὲν κάνει.

Μέσα στην ψυχή της Δέσπως πρέπει να φανταστούμε ένα δίλημμα: σκλαβιά ή θάνατο, ο θάνατος εκφράζει την έλευθερία. Η Δέσπω δὲ διστάζει νὰ κάμη τὴν ἐκλογὴ τῆς, οὔτε κὰν θέτει στὸν ἑαυτὸ τῆς τὸ ἐρώτημα. Τὸ ξεπερνάει ἀμέσως, εἶναι μέσα στὴ φύση τῆς αὐτὸ τὸ πνεῦμα. Τὸ ζῆ, τὸ κάνει πράξη, ὄχι ἀπὸ μιὰ φιλοσοφικὴ διαγωγὴ, ἀλλὰ ἀπὸ ἕνα ἦθος σύμφυτο στὸν ἑαυτὸ τῆς.

Μὲ τὸν ἴδιο τόνο μεταδίνει καὶ στοὺς γύρω τῆς τὴν ἀπόφασή τῆς. Ἐξηγήσεις δὲν χρειάζονται, τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπιδέχεται καμιὰ συζήτησι. Καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ «νύμφες καὶ τ' ἀγγόνια» τὸ κατανοοῦν ἀμέσως καὶ τὸ δέχονται ἀναντίρρητα. Καὶ ἀκολουθεῖ ἡ πράξη σὰν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῶν λόγων, ἡ πράξη τοῦ θανάτου. Ὁ τελευταῖος στίχος κλεῖ τὸ ποίημα μὲ μιὰ εἰκόνα φοβερὴ καὶ μεγαλειώδη, ποὺ ἔρχεται σὰν ἡ τραγικὴ ἀποθέωσι.

Καὶ τὰ φυσέκια ἀνάψανε κι ὄλοι φωτιά [γενῆκαν.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Ἦταν τόσο ὠραία ἡ θάλασσα κι' αὐτὴ ποὺ κρατοῦσε—παίζοντας—τιμὸν καὶ μέσ' τῆ χαρὰ τῆς εἶχε ἀναστηθεῖ ὅ,τι σβύνει φεύγει καὶ τελειώνει.

Μιὰ χαρὰ, ἕνα γέλιο σκόρπαιε τὸν ἀφρὸ στὰ κορμιά στὴ βάρκα μας ὁ μπάτης κι' ἦταν τόσο ἀκέραιο τόσο νέο κι' ἀβρὸ κάθε φῶς ποὺ ζοῦσε στὴ ματιά τῆς.

Ἄστραφτε ὅλη μέρα ὁ ἥλιος στὰ νερά κάθε κυματάκι εἶχε πατήσει κι' ἄφηνε σημάδια πέρα λαμπερά ποὺ τ' ἀγέρι δὲν μπορούσε νὰ τὰ σβύσει.

Μιὰ χαρὰ ἕνα γέλιο διάχυτα ψηλὰ στὸ γαλάζιο βάθος σ' ὄλα γύρω στὸ γλυκὸ τῆς στόμα ποὺ χαμογελά στοῦ κορμιοῦ τῆς τ' αὐλο κρῦφιο μύρο.

Καὶ κυλοῦσ' ἡ βάρκα κι' ἔφευγε γοργὰ λές κ' εἶχε ξεχάσει τ' ἀκρογιάλι τάχα θὰ προβάλει ἡ ὄνειρεμένη γῆ ἢ θὰ μᾶς τὴν κρῦψει ἡ νύχτα πάλι;

ΛΟΥΛΗΣ ΠΟΖΙΟΠΟΥΛΟΣ

Σ' ὄλο τὸ ποίημα κυριαρχεῖ ἡ μορφή τῆς Δέσπως. Ὑποβάλλεται χωρὶς νὰ περιγράφεται. Δὲν ἔχει θαρρεῖς ἀτομικὲς ἀποχρώσεις, φυσιογνωμικὰ γνωρίσματα. Εἶναι ἡ Δέσπω, ἡ ἀντρογυναίκα, μιὰ μορφή ἀπλή, καὶ μονοκόμματη. Μᾶς ἐπιβάλλεται ἄμεσα μὲ τὸν ὄγκο τῆς καθὼς ὑψώνεται εὐθυτενὴς καὶ ἀλύγιστη. Δὲν εἶναι πιά ἕνα ἄτομο, μὲ ὠρισμένα χαρακτηριστικά, προσωπικὸ διαφορισμό, εἶναι ἕνα σύμβολο ποὺ ἐνσαρκώνει τὴν ἔντασι τοῦ λαοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑπάρχουν ψυχολογικὲς μεταπτώσεις. Κυριαρχεῖ ἀπόλυτα μιὰ καὶ μόνη νότα, μιὰ κίνηση ὀλοκληρωτικὴ χωρὶς κανένα ράγισμα. Κι' ὅμως ἡ γυναίκα φύση, ἡ μητρικὴ χορδὴ ἀφήνεται ν' ἀκουστῆ μόλις, μιὰ στιγμὴ μονάχα, στιγμὴ φευγάλεα, ποὺ μόλις τὴν παίρνει τὸ αὐτί:

—Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσωμε, παιδιά μ', μαζί μ' ἔλατε—αὐτὴ ἡ κλητικὴ «παιδιά μ'» καὶ μάλιστα τοῦ μοῦ κι αὐτὸ κομμένο, πνιγμένο μέσα στὰ κατάρβαθα τῆς καρδιάς, πόση λαχτάρα κλεῖ! Γ. ΘΕΜΕΛΗΣ

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

Γυναικα, πάντα σπλαχνική, ποὺ ὀλόθερμο θὰ [χύνεις τὸ δάκρυ σ' ἄπειρους σταυρούς, τὰ σιωπηλά σου [χεῖλη μιλοῦν γιὰ κάποιο μυστικὸ, τὸ μυστικὸ ποὺ [κλείνεις στοχαστικὴ σ' ἀνθόφυλλα τῶν λουλουδιῶν τ' [Ἀπρίλη.

Κι' ἄλλοτε πάλι στοργικὴ στοῦ κόσμου μπρὸς [τὸν πόνα χαρίζεις σ' ἄλλους τὴ χαρὰ σὰ μιὰ δροσοστα- [λίδα, καὶ σ' ἄλλους ποὺ γνωρίσανε τὴ δυστυχία μόνο δίνεις, τοῦ κόσμου ἀδερφή, καὶ τὴ δικὴ σου ἐλ- [πίδα,

Κ' ὕστερα σὰν ἀμαρτωλὴ, νὰ βρῆς τὸ λυτρωμὸ [σου, τὸ Γολγοθά σου θ' ἀνεβῆς μὲ βῆμα κλονισμένο γυρτῆ σὲ μιὰ μετάνοια κρατώντας τὸ σταυρὸ [σου.

Καὶ τότε ποὺ τὸν ὄμο σου πιά θάχη πληγωμένο, ἂν καρτερῆς, δὲ θὰ φανῆ στὸ δρόμο τελευταῖος κάποιος μὲ σὲ νὰ μοιραστῆ τὸν πόνο Κυρηναῖος.

Π. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΟΡΕΙΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

1900 - 1940 *

ΤΟΥ Κ. ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ

«... Πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλην ἱκανότητα καὶ ἰδιότητα, πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλην ἀπαίτησι, ὅπως εἶναι λ.χ. ἡ φυσικὴ προδιάθεσι, ἡ ἀνάπτυξι ἐντατικῆς βούλησις, ἡ βουθεὶα μελέτη στὸν κύκλο τῆς κάθε καλλιτεχνικῆς ἐνέργειας, τὸ αὐστηρότατο αἰτιολογικὸ πνεῦμα κλπ., πάνω ἀπ' ὅλα αὐτὰ χρειάζεται γιὰ τὴν ὑψηλὴ καὶ πολὺπικρὴ προσπάθειά του ὁ ποιητής, ὁ μουσικὸς, ὁ ζωγράφος, ὁ κάθε καλλιτέχνης—προπάντος στὰ πρῶτα τοῦ βήματα—μιὰν ἔνθετη καὶ ἀνεξάντητη αὐταπάραση.

Ἐταν ἔφηβος ἀκόμη κι ἀρχάριος, στέκεσαι δειλὸς προσκυνητής, στὸ κατῶφλι τοῦ ἄνλου κι ἀκατάλυτου ναοῦ τῆς μεγάλης Θεᾶ—τῆς Τέχνης—κι ἀποφοσιζῆς νὰ φοραθῆς στὸν ὄμο τὸ σταυρὸ τοῦ ὠραίου αὐτοῦ μαρτυρίου, ἔχε ὑπ' ὄψει σου διὰ γὰ νὰ φτάσῃς κάπου, πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὄλα ν' ἀπαρνηθῆς τὸν ἑαυτὸ σου, ν' ἀποξενωθῆς ἀπὸ τὸ φθοροποιὸ ἐγωῖσμό, ν' ἀπομακρυνθῆς ἀπὸ κάθε εἶδους ματαοδοξία καὶ γενικώτερα ν' ἀπολυτρωθῆς ἀπὸ κάθε κοινὴ μικρότητα καὶ ἀδυναμία. Μόνον σὲ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα καθαρῆς ὑψωμένος μπορεῖς νὰ δημιουργή-

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο φύλλο σελ. 149

(1) Στὴ σύντομη τούτη κριτικὴ ἔρευνα ἐπιδόθηκα ἀπὸ ἀγάπη. Ὁχι ἀπὸ ἀγάπη στὰ πρόσωπα. Ἀπὸ ἀγάπη στὴν ἐπίδοσι καὶ ἀπὸ ἀγάπη στοὺς ἀνθρώπους τοὺς γεννημένους μὲ τὸ σπέρμα τῆς δύναμης καὶ τῆς ψυχικῆς εὐγένειας ποὺ τοὺς σπρώχνει στὴν ἀνώτερι τούτη πνευματικὴ δράσι—τὴν ποίησι. Γι' αὐτὸ εἶπα τὴν ἀλήθεια. Τέτοιο πρᾶγμα στὰ ζητήματα ἐτοῦτα δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀπόλυτα. Ὑπάρχει μιὰ ἀλήθεια σχετικὴ καὶ μιὰ ἀκρίβεια κατὰ προσέγγισιν, ὅπως λένε καὶ στὰ Μαθηματικά. Σ' αὐτὴ πέτυχα, πιστεύω νὰ φτάσω ἔχοντας γιὰ βάση τῆς ἐργασίας μου τὰ ἀκόλουθα:

α) Τὸ ἔργο—ὄλο ἢ τὸ περισσότερο—τῶν ποὺ ἀναφέρονται στὴ μελέτη τούτη.

β) Τῆς κριτικῆς—ὄσες ἐμπόρεσα νάχω στὴ διάθεσί μου—ποὺ ἐγράφησαν γιὰ τὸ ἔργο τοῦ καθενός.

γ) Ἰ. Μπήτου· **Συμβολὴ στὴ Μακεδονικὴ λογοτεχνία** (περιὸδ. **Μορφές** Τόμ. I 1936).

δ) Ἰ. Μπήτου· **Μακεδονικὲς Μορφές ποὺ ξεχάστηκαν** (περιὸδ. **Μορφές** Τόμ. II 1937).

ε) Μ. Νίντα· **Πνευματικὴ Θεσσαλονίκη** (Ἐφημ. **Μακεδονία** 30)1]1937—

σις ἀληθινά. Ἄν στὶς στιγμὲς τῆς δημιουργικῆς σου προσπάθειας δὲν ἀφήνεσαι νὰ ζήσῃς τὴν προσπάθειά σου καὶ νὰ αἰστανθῆς ἀκέρια τὴ γλῦκα τῆς βίωσις αὐτῆς, ἀλλὰ αἰστάνεσαι νὰ σοῦ θολώνουν τὸ νοῦ οἱ ἐφιαλτικοὶ πόθοι τῆς κοινῆς ἐπιδοκιμασίας, τ' ἀπατηλὰ ὀράματα τοῦ φευγαλέου μεγαλείου τῆς φήμης ἢ οἱ δελεαστικὲς προσδοκίαι κάποιου ὕλικου ὠφελήματος, τὸ καλύτερο ποὺ ἔχεις νὰ κάμῃς εἶναι νὰ τὰ παρατήσῃς ὄλα, μολύβια, χαρτιά, πινέλα καὶ νὰ κυτᾶξῃς τὴ δουλειά σου. Τὰ ἐγωῖστικά τοῦτο ὄνειρα, ξέφυγε στὴν οὐσία καὶ στὸ πνεῦμα τῆς ἀληθινῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ποὺ θεμελιό τῆς εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὄλα ἡ ἀνιδιοτέλεια, ἂν ποτὲ πραγματοποιηθοῦν θάρθουν σὰν ἐπιβράβευσι μιᾶς πολὺχρονης καὶ πολὺμοχθῆς ἐργασίας.

Ἡ ἀληθινὴ Τέχνη εἶναι σὰν τὴ ζωῆ: Δὲν ἔχει κανένα πραγματικὸ σκοπὸ, ὅσο κι ἂν ἐπιμένῃ ὁ ἀνθρώπος νὰ τὴν ἀξιοποιήσῃ, βάζοντάς τὴ νὰ ἐξυπηρετῆ σκοποὺς πολλοὺς καὶ διάφορους ἀνάλογους κάθε φορὰ μὲ τὰ συμφέροντά του. (1)

ΜΠΑΜΠΗΣ ΝΙΝΤΑΣ

7)2)1937).

στ) Ν. Παπᾶ· **Πνευματικὴ Θεσσαλονίκη** (Ἐφημ. **Καθημερινὴ** 31)1)1938).

δ) Κ. Βάναλη· **Ζωντανοὶ ἄνθρωποι** (Ἀθῆναι 1939).

η) Ἰ. Παναγιωτοπούλου· **Στοιχεῖα ἱστορίας τῆς Νεοελλ. Λογοτεχνίας** (Ἀθῆναι 1938) καὶ

θ) Ἡ. Βουτιερῆδου· **Σύντομη ἱστορία τῆς Νεοελλ. Λογοτεχνίας** (Ἀθῆναι 1933).

Ἡ ἐργασία τούτη ἔχει σίγουρα πολλὰς ἐλλείψεις. Εἶμαι βέβαιος ὅμως ὅτι μελλοντικά, μὲ μιὰ μεγαλύτερη προετοιμασία καὶ προπάντων μὲ τὴ βοήθεια τῶν ποὺ ἀσχολοῦνται, ποὺ πρόθυμοι, ἐλπίζω, θὰ μὲ κάνουν ἐνήμερο τοῦ ἔργου τους, θὰ μπορέσω νὰ παρουσιάσω διεξοδικώτερα καὶ πληρέστερα τὸ βαθμὸ τῆς προκοπῆς τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς τῆς Βορείου Ἑλλάδος.

Τὴ μελέτη τὴ χώρισα σὲ τρία μέρη:

A. Ὁι Παλαιότεροι.

B. Ὁι Σύγχρονοι καὶ

Γ. Ὁι Νέοι.

Θεσσαλονίκη—Δεκέμβριος 1939

M. N.

S. Syros gen. Nr. 11578

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τ' ΑΜΑΞΙ

Ήταν έτοιμο τ' άμάξι. Τ' άλογο τίναζε μέσ' στόν πρωινό σκόρπιον ήλιο τή χαίτη του και χλιμίντριζε κοιτάζοντας τόν άπειρο δρόμο πού χάνονταν πάνου στά τενωμένα φτερά του όρίζοντα. Ό άγωγιάτης κατάπτε τήν τελευταία γαλήνη του τσιγάρου του και φώναξε στήν άνοιχτή πόρτα του σπιτιού:

—Καιρός για τόν ταξίδι, κυρά...

Τότες ή μάνα έδωσε τόν σερνό φιλι στό παιδί της. "Υστερ' άκολούθησε τόν μεθυσμένο του χέρι και πήρε μαζί του τή σκάλα πού κατηφόριζε στόν κήπο. Οί εργάτες είχαν ξεμακρύνει πολύ, πηγαίνοντας για θέρο. Τά στάρια είχαν μεστώσει και χρύσιζαν άνάμεσα στήν όμίχλη πού άραιώνε τις κλωστές της και τις έσωνε. Τίποτ' άλλο δέ χρειαζόταν πιά: ό ντορής περίμενε νά ξεστρατίσει άπ' τόν χωριό.

—Και λοιπόν; Ρώτησε τόν παιδί της.

—"Α, ναι, μάνα! Έκαμε κείνο. Λοιπόν θά κόψω πέρ' άπ' τά έλατα, θά στρίψω στό βάλτο και θά πάρω τόν δρόμο για τήν αύγή. Όλη τήν ήμέρα σήμερα κι' όλην τήν νύχτα πού θάρθει θά τις περάσω στή γή. Αύριο μόλις ό ούρανός ξανοίξει θάμαι στόν τόπο των καλών ανθρώπων.

Η μεσόκοπη κυρία του χωριού σήκωσε άπ' τόν χώμα μιάν παλιάν άνάμνηση και τή φίλησε με δάκρι. Ήταν ένα μελαγχολικό, αύλο κοριτσάκι πού γιόμισε τά μάτια της κι' έπειτα ξαναχώθηκε στήν καρδιά της.

—Σάν τήν Άνθούλα. Τούπε.

—Μά ή Άνθούλα ήταν μικρή και κουράστηκε, μάνα. Τή θυμάμαι κι' έγώ πού ξεκίνησε ένα πρωϊ άπ' τόν φράχτη μας μαζί μ' ένα χελιδόνι πού όλοι νομίζαμε πώς θάντεχε λιγώτερο άπό κείνη στή μεγάλη πορεία. Και θυμάμαι άκόμα πού πριν άπ' τόν βάλτο τόν χελιδόνι τήν άφησε κι' ή Άνθούλα έμεινε για πάντα μέσ' στ' άπόβραδο.

Η ούρα του άλόγου άνέμιση αισιόδοξα και τόν παιδί χάρηκε.

—Έγώ, μάνα, τής είπε, θά πάου νά βρω τήν όμορφιά του κόσμου και θά σοϋ τή φέρω με τ' άμάξι. Θάν' ένα μάτσο άπό φως κι' άπό εύτυχία...

Τ' άμάξι δέν πρόσμενε άλλο. "Αγγιξε με τήν άριστερή του ρόδα τή λύπη τής μητέρας και κύλισε πρός τόν μάκρος. Σε λίγο φαινόταν σάν ένα μεγάλο πουλί πού μικραίνει άδιάκοπα και τέλος έγινε μιάν πνοή και μιάν άχτίδα πουσβυσαν μέσ' στό κενό.

Η μάνα πήρε μαζί της τ' όνειρο του παιδιού και γύρισε στό σπίτι της. Τόξερε τόν πείσμα αυτού του γιόκαρου. Ήταν σάν

τήν άντρεία του πατέρα του πού άκολουθήσε μιάν μέρα τόν πρώτο ίστιοφόρο του γειτονικού λιμανιού και πίστευε πώς θά γύριζε με πλέχτρες μαργαριταριών άπ' τά πέλαγα. Τόν παιδί τότες ήταν πέντε χρονώ κι' άντίς νά κλάψει για τόν πατέρα του πού τούς άφησε μέσ' στό χειμώνα και στήν πείνα, πηδούσε άπό ένθουσιασμό.

—Νά μου φέρεις και μένα ένα νησί... Τού φώναξε.

Μά ούτε ό πατέρας γύρισε ούτε τόν νησί ήρθε. Τόν παιδί είδε κάποτε τή σκιά τής έλπίδας του νά ταξιδεύει με τά βέλη τ' άνέμου κι' είπε πώς θά πήγαινε και κείνο πάνου στ' άχνάρια του πατέρα του για τά μαργαριτάρια και τόν νησί. Τά πόδια του γίνονταν κάθε μέρα και πιό δυνατά και τόν μικρό χωριό σά νά τόν έσπρωχνε νά φύγει.

Η μάνα του πάσχισε νά τόν συγκρατήσει.

—Ό κόσμος δέν είναι πουθενά ώραιος, παιδί μου, τούλεγε, κι' ή εύτυχία βασίλευσε και στό πιό μακρινά λιμάνια. Τόσοι άνθρωποι πήγαν για τά λευκά φώτα και κανείς δέ γύρισε.

Τόν παιδί τότες γέλαγε.

Δέν έφτασε κανείς ως εκεί... Τής άπαντούσε. Έγώ έχω τώρα νέο άλογο κι' άκούραστο άγωγιάτη. Και τ' άμάξι μου είν' άητός, μάνα.

—Έτσι τής έφυγε.

Άπό τότες ό βάλτος είχε ήσυχάσει και τράβαγε για νά μαραθεί. Ήταν ένα τοπίο πικρό πού μέσ' στό έλη του είχαν σταματήσει πολλοί άπ' τόν χωριό, όταν ή δυστυχία τούς λύγιζε τά γόνατα κι' ό ήλιος άργούσε νά ζυπνήσει άπ' τή θάλασσα. Και τά έλατα και κείνα γέρνανε σά νά ξεφύλλιζαν κουρασμένα τήν ίδια τους τήν ψυχή. Η μάνα αναλογιζόταν τά λευκά φώτα και πονούσε. «Ξέρω τούς έφιάλτες πού τά φυλάνε», έλεγε μόνη της. «Αύτοι χωνεύουν μέσ' στή νύχτα τούς άητούς και τ' άλογα με τή χαρούμενη χαίτη».

Κάθε πρωϊ ώστόσο άνοιγε τήν ξώπορτα και μύριζε τόν άγέρα πού πέρναγε μέσα. "Ηξερε τόν άρωμα του παιδιού της και μοχθοϋσε νά τόν ξεχωρίσει στήν όσμή πού γινόταν όλοένα και πιό πηχτή. Κι' ύστερα τέντωνε τ' αυτί της στόν αντίλαλο τής ζωής και πάσχισε νά συλλάβει τή νότα του άμαξιού. Τόξερε κι' αυτό τόν χαρμόσυνο τραγουδι πού θαρχόταν με τόν εύθυμο σφύριγμα του γιου της.

«Είμαι άπ' τήν ψυχή σου πού με γέννησε

και σοϋ φέρνω τόν ήλιο τής εύγνωμοσύνης...»

Ό κήπος πέθανε άπ' τά γεράματα κι' ή σκάλα έχασε μέσ' στήν ύγρασία δυό σκαλοπάτια της. Άπ' τόν βάλτο κεί κάτω πέρασαν πολλοί και ξεμειναν, έγιναν σταυροί ξύλινοι και γκρεμίστηκαν και κείνοι άπ' τά περαστικά μπουρίνια. Τά χρόνια βάρυναν τή μάνα στή ράχη και κάθε τόσο τήν έκαναν και σκουνοϋφλαγε στό δρόμο. Τόν κοριτσάκι κι' ό πατέρας φτάνανε συχνά στή νυκτερινή της γαλήνη και ξεσήκωναν γύρω της μιάν θύελλα πού τήν τρώμαζε. Στερεωνόταν τότες στ' άχερένιο της στρώμα κι' άντιμαχοϋσε στό σίφουνα.

—Τ' άμάξι... Τ' άμάξι... Έκλαιγε.

Και τ' άερικά άφηναν τόν κρεββάτι της και ξανάρχονταν τ' άλλο βράδι.

Άπ' τόν βάλτο φάνηκε ό σπαραγμός. Ήταν μιάν φωνή κομμένη άπό άγωνία κι' άπό πένθος. Τ' άγκομαχητό σερνόταν στή γή, κολλούσε συχνά στις ροδοσές και γινόταν πιό άργό μέσ' στό σοϋρπο. Η γριά τ' άκουσε σάν άπό πολύ βαθιά και κάτι άμφίβολο τής ψήλωσε λίγο τά κουρασμένα πόδια. Έπειτα βρήκε τόν λίγο φως των ματιών της και σύρθηκε νά τόν προφτάσει.

Τ' άμάξι είχε πιάν κουραστεί. Οί μακρινές πορείες τούχαν ξεφτίσει κείνο τόν ζωηρό κόκκινο χρώμα πού γυάλιζε άλλοτε κι' οί μπόρες είχαν λιώσει τόν παλιό καλό του σανίδι. Κι' άπ' τ' άλογο δέν είχε άπομείνει παρά ή τελευταία αναλαμπή στα μάτια, ή νοσταλγία για τόν ήσυχο χωριό. Ό βραδυνός μαίστρος του χάιδευε τόν κορμί, μά ούτε ή χαίτη του αναδευόταν ούτε ή ούρα του στριφογύριζε. Μόνον ό άγωγιάτης κάπνιζε βουβά άκόμα και προσπαθοϋσε νά μαζέψει και νά ρουφήξει και τις τολύπες πουδεναν τήν έσπερινή ώρα.

—Τόν παιδί μου; Φώναξε ή μάνα.

Ό άγωγιάτης χτύπησε τ' άλογο νά βγει άπ' τή λάσπη, μά κείνο άφησε μιάν

δυστυχισμένη κραυγή και χώθηκε πιό μέσα. "Υστερα, ξεπέζεψε λυπημένος και τής έδειξε τ' άδειο άμάξι.

—Έμεινε κεί... Τής είπε.

Η γριά σίμωσε στ' άμάξι και κοίταξε μέσα. Έκει δά πού ό γιός της θά τής έφερνε τόν μάτσο τά λουλούδια και τις πλέχτρες τά μαργαριτάρια. "Απλωσε δειλά—δειλά τά ξεραγκιανά της δάχτυλα κι' έψαξε για πολύ μά ή νύχτα τούς έχασε τόν δρόμο και τ' άφησε όλομόναχα στό ύγρό σανίδι.

—Βρήκατε τά λευκά φώτα; Ρώτησε.

—Ναι, άπάντησε ό άγωγιάτης. Ό γιός σας, κυρία, πήρε τή ζωή τ' άμαξιού και τή νιότη τ' άλόγου και πήγε στήν αιώνια χαρραυγή. Μόλις φτάσαμε άντίκρισε τις δυό πρώτες κλάρες άπ' τ' άσπρα φώτα και τις έκοψε. Τότες τις μύρισε με δίψα και σάς ξεχάσε...

—Και σύ;

—Έγώ δέν έφτανα σέ κείνο τόν ψηλό δέντρο και γύρισα πίσω...

Ό άγωγιάτης είδε τόν κορμί της γριάς νά σκύφτει άπότομα πρός τή γή και τή συμπόνεσε. Τήν έπιασε λοιπόν ήσυχά—ήσυχά άπ' τούς ώμως και τήν άνασήκωσε.

—Όταν όμως ξεκίνησα, κυρία, ό γιός σας μου φώναξε νά φέρω γερό τ' άμάξι και νά σας πάω εκεί κάτω.

Η γριά ξανακοίταξε τόν σταματημένο άμάξι κι' έκαμε νά γελάσει για τόν σκοτάδι πού βάραινε στ' αυτιά τ' άλόγου και στις ρόδες. Έπειτα συλλογίστηκε τόν άπέραντο δρόμο και τά μαλλιά της πουδχαν πιάν τόσο χιονίσει.

—Γιά τόν ταξίδι της εύτυχίας, τούπε, χρειάζεται καινούργιο άμάξι και νέο άλογο. Αύτά τώρα άρρώστησαν και τά δυό για πάντα. Κι' ή νύχτα, βλέπεις, πέφτει όλοένα και πιό πικρή. Και στ' άμάξι. Και στ' άλογο και σέ μένα...

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΕΠΙΚΛΗΣΗ

Και μ' άντρίεψε ή Σκέψη· κ' ύψώθηκα στήν ανθρώπινη μοίρα μου ένάντια! Στοχαστής κάποιου όνειρου θουσιάστηκα νά ξανοίξω τόν φως στήν ψυχή μου.

Μά ή ψυχή μου—προδότρα—με πρόδωσε στους Θεούς για τή δίψα τής Σάρκας. Νικημένος Τιτάνας γκρεμίστηκα στό κενό πού άφεντεύουν οί τύψεις.

Τώρα νάμαι! Δεσμώτης, άνήμπορος στή βαρεία προσαγή του κορμιού μου, μ' άπλωμένα δεμένα τά χέρια μου γονατίζω στα πόδια Σου Ίκέτης.

Κι' ως με κρίζουν στα μακρ' οί όρίζοντες άντηχούν οί κραυγές μου, σάν θρήνοι, σάν κατάρες γι' Αύτους πού μ' άρνήθηκαν στήν άφέντρα Βουλή των Ιμέρων...

...Καρτερούσα νάρθης σής Αγνότητας τυλιγμένη τήν κάτασπρη αίσθητά, με τά μάγια τής άγίας Άγάπης Σου νά λυθοϋν—ώ χαρά! τά δεσμά μου.

Τώρα πουρθες—σκιά σ' ένα σύθαμπο— Δέν άκούς στήν έρμιά τις κραυγές μου; Δέ θωρρείς πού προσμένω σπαράζοντας νά γενή τής άγάπης τόν θάμα;

ΑΝΤ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΝΕΟΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΤΟΥ Κ. ΝΙΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Ο άνθρωπος είναι το πιο λεπτό και το πιο πολύπλοκο ανάμεσα στα όντα του κόσμου.

Ο οργανισμός ο βιολογικός του και η ψυχική του ύψη δημιουργούν ένα χάσμα αγεφύρωτο. Άλλοι σοφοί τόνισαν το νοητό του στοιχείο και νόμισαν πως είναι κάτι τι το θεϊκό που φωλιάζει μέσα στον άνθρωπο. Μια σπίθα θεϊκή όπως είπε ο Πλωτίνος. Άλλοι τόνισαν το υλικό του στοιχείο και είδαν μονάχα το σώμα του.

Στα χρόνια μας η ψυχοφυσική θεωρία θέλησε να γεφυρώσει το πνεύμα με την ύλη. Μα το μυστήριο της ζωής σ' αυτό δα το σημείο βρίσκεται, στην αντίθεση του υλικού και του πνευματικού. Είναι ακατανόητο πως το πνεύμα ενώνεται με την ύλη ή και αντίστροφα πως η ύλη ενώνεται με το πνεύμα. Όλοι οι σοφοί σ' αυτό το σημείο σκόνησαν. Το μόνο που μπορούμε με σταθερότητα να ξέρουμε είναι η σωματική και ψυχική του εξέλιξη.

Η σύγχρονη ψυχολογία β βαιώνει την ύπαρξη και εξέλιξη των ψυχικών φαινομένων.

Έτσι ο άνθρωπος πέρνει διάφορες μορφές, σαν εκείνο το σκουλήκι του μεταξού.

Κάθε μορφή, που θα πάρει ο άνθρωπος, έχει και το ξεχωριστό της νόημα. Μα μέσα σ' όλες τις μορφές του, η πιο σημαντική, η πιο ακατάλυτη είναι η μορφή της νιότης.

Το στοιχείο αυτό της νιότης του είναι μια θεϊκή δύναμη, που δεν παύει να υπάρχει και ν' αποτελεί την ουσία του ανθρώπου. Ίσαμε τα γερατιά του. Γιαντό όλη η ζωή του ανθρώπου είναι ένα εξάρτημα της ζωής του Νέου που έζησε κάποτε ο ήλικιωμένος και ο γέρος άνθρωπος. Είναι το λουλουδι της ζωής που πάει να καρποφορήσει. Είναι το λουλουδι που ζει από νερό και από αέρα. Το λουλούδι δέν του έχει πάρει τη δροσιά του. Μια και είναι λοιπόν το λουλουδι της ζωής, θα είναι και το δημιουργικό στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης. Ο Νέος, πρωτόβγαλτος άνθος άκόμενη, πασχίζει σιγά—σιγά να μπή μέσα στο νόημα του κόσμου. Μ' αυτό γίνεται ύστερα από την έκλογή του δρόμου που θα πάρει. Αλλοίμονο αν ο νέος δεν μπορέσει να βρει το δρόμο του από την αρχή.

Είναι καταδικασμένος στο χαμό και στην αφάνεια. Ο δρόμος του είναι το πιο ουσιαστικό και το πιο κυριαρχικό του πρόβλημα. Για το νέο όμως που ζει μια πραγματική, μια αληθινή ζωή, μια ζωή που να τον φέρνει πιο σιμά στην ομορφιά και την αλήθεια.

Ξεκινάει ο νέος με τόνειρο της νιότης με την μεγαλόφρενη φαντασία του, με δυνατούς κτύπους στη καρδιά.

Σαν νέος έχει μέσα του όρη και δύναμη και είναι ολο άνησυχία. Η άνησυχία αυτή είναι το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της ζωής του. Της ζωής όμως της δημιουργικής. Όλος ο μόχθος του Σωκράτη οε τοῦτο απόβλεπε: Να γεννήσει μέσα στους νέους την άνησυχία. Να τους κάμει να μη μπορούν να ζούν όπως είναι. Μα να θέλουνε να γίνουν όπως πρέπει να είναι. Γιαντό και ο Αλκιβιάδης σαν έβλεπε τον Σωκράτη, αισθανόταν μια τέτοια άνησυχία. Άνησυχεί λοιπόν ο νέος για τους γύρω του ανθρώπους, άνησυχεί για την προκοπή του τόπου του, για την προκοπή του ανθρώπινου γένους. Θέλει να καταλάβει, θέλει να νοιώσει τα προβλήματα που υπάρχουν μέσα στο κοινωνικό, ήθικό, πνευματικό πλαίσιο της εποχής του. Αυτή είναι η φύση του νέου.

Μα του νέου του ξεχωριστού, του νέου που του μπήκε μέσα του η μανία της δημιουργίας. Ο νέος έχει τάση για ολοκλήρωση, έχει τάση για σύνθεση. Τα στοιχεία όμως αυτά της ολοκλήρωσης και της σύνθεσης είναι και τα στοιχεία της δημιουργικότητας. Της δημιουργίας της πνευματικής σ' οποιαδήποτε μορφή και πρώτα—πρώτα στη τέχνη και τη φιλοσοφία που είναι οι πιο πλείρες δημιουργίες του ανθρώπινου πνεύματος.

Οι δημιουργίες εκείνες που δείχνουν ολοκλήρωση τον άνθρωπο, τον κόσμο, το Θεό και τη ζωή. Αυτές χαρίζουν τη χαρά και την ευτυχία, γιατί ολοκληρώνουν την πραγματικότητα και δεν την νεκρώνουν. Αυτή η τάση για ολοκλήρωση και δημιουργία είναι το χαρακτηριστικό του νέου και το μυστικό της ζωής του.

Και το μυστικό αυτό πρέπει να το αναζητήσουμε μέσα βαθειά του, μα πολύ βαθειά. Μέσα στο βάθος της ψυχής του φωλιάζει μια δύναμη δημιουργική. Είναι το εσώτατο εκείνο βάθος της ψυχής του νέου που μεστώνει, μεγαλώνει, πλαταίνει και θέλει να νοιώσει, να μάθει και να δημιουργήσει. Η ζωή του είναι έντονη και γεμάτη φλόγα. Ζη έντονα τη σύνδεση με τους άλλους ανθρώπους. Οίγεται εύκολα και είναι ένα θεϊο ολοκαύτωμα μπροστά στα θεία και ανθρώπινα πράγματα.

«Αχ! Πως θα ήθελα να ήμουν αιώνια νέος, αιώνια ζωντανός άνθρωπος» έτσι δά, θα έλεγε, ο κουρασμένος άνθρωπος του σύγ-

χρόνου πολιτισμού μας.

Και πράγματι ο σύγχρονος πολιτισμός κουράζει τον άνθρωπο γρήγορα. Ο Νοστράου, θα έλεγε, τον εκφυλίζει. Τον κάμει δυστυχισμένο θα έλεγε ο Ρουσσώ. Και θέλουνε να πούνε για την μηχανή και το θόρυβο του σιδήρου.

Καλά αυτά. Μα εμείς ενδιαφερόμαστε για τη δημιουργικότητα του νέου μέσα στις σύγχρονες τάσεις της εποχής μας. Βοηθούνε αυτές τη δημιουργικότητα ή την πνίγουν; Παραπάνω δώσαμε μια εικόνα της δημιουργικής ψυχής του νέου. Τώρα πρέπει να βρούμε τα κυριαρχικά στοιχεία των συγχρόνων τάσεων της κοινωνίας μας, έτσι θα γίνει φανερό η απάντηση στο ερώτημα που κάναμε πιο πάνω.

Η σύγχρονη κοινωνία τείνει ακατάπαντα προς τη διαφοροποίηση. Η μερικότητα του πνεύματος πήγασε από τη πολυμορφία και το πολύπλοκο του σύγχρονου πολιτισμού. Το πνεύμα διασπάσθηκε, έχασε την ενότητά του και ο εξειδικευμένος επιστήμονας έγινε το αντικείμενο και η λατρεία της σύγχρονης κοινωνίας. Το πνεύμα αυτό θέλησε να κυριαρχήσει και να καταδικάσει εις θάνατον την καθολικότητα. Κανείς δε μπορεί να άρνηθεί πως ώφελσε την επιστήμη, πως ώφελσε τη πρόοδο του ανθρώπου. Μα η τάση αυτή δε πρέπει να σβύσει τη συνθετική γνώση, γιατί θα σβύσει και τη δημιουργικότητα. Κι αυτό γιατί η εξειδικευμένη επιστήμη σκοτώνει το πνεύμα. Το πνεύμα εκείνο που ζητά την ένότητα στην πολλαπλότητα. Που ζητά το συνθετικό νόημα ανάμεσα από τα θεία και ανθρώπινα πράγματα.

Η επιστήμη που κομματιάζει τη ζωή και τον άνθρωπο σκοτώνει και τη δημιουργία, γιατί αυτή θέλει την ολοκλήρωση και τη σύνθεση της ψυχής και του πνεύματος και όλων των μυστικών δυνάμεων του ανθρώπου. Η τάση αυτή εκδηλώθηκε γενικά στο νεώτερο κόσμο. Στη Εύρωπη και στη δική μας πατρίδα. Μα η τάση αυτή δε πρέπει να γίνει ο μοναδικός σκοπός μιας ολοκλήρης εποχής. Μιας εποχής τόσο ταραγμένης. Μιας εποχής τόσο άνησυχης, μέσα στην οποία ζητά το δρόμο του ο παραστρατημένος άνθρωπος της εποχής μας. Μπορεί ο επιστήμονας να βρει μια καινούργια μηχανή. Μπορεί ο επιστήμονας να βρήκε το ράδιο και τόσα άλλα.

Μα εκείνος θα οδηγήσει και τους Λαούς και τη ανθρωπότητα στο δρόμο της. Μα εκείνος που θα κατευθύνει την τιχη του πνεύματος. Εκείνος που θα δώσει τρόπους ζωής και βίωσης. Αυτός δεν είναι ο εξειδικευμένος επιστήμονας. Αλλοίμονο στην ανθρωπότητα αν σβύσει και πνιχτεί η δημιουργική και ολοκληρωτική τάση που έχει μέσα του ο νέος. Όλος ο κόσμος δε θα ευτυχί-

σει παρά μονάχα με τις δημιουργίες. Τις ανώτερες πνευματικές δημιουργίες. Αν υπάρχει κακοδαιμονία, αυτή οφείλεται στη παραγνώριση των αξιών αυτών.

Μέσα στο σάλο του πνεύματος αυτού κινδυνεύουμε να χάσουμε τον άνθρωπο. Και θα τον χάσουμε, αν η κοινωνία λαχταρά μονάχα τη πρακτικότητα.

Μονάχα την ωφελιμότητα.

Γύρω στο νέο σήμερα δεν υπάρχουν παρά μονάχα συντρίμια της γνώσης. Συντρίμια του αρχαίου πνεύματος. Πάνε να του δείξουνε το αρχαίο ολοζώντανο πνεύμα. Ένα πνεύμα ολοκληρω και μορφοποιημένο σε πλείρες μορφές. Μα δε του δείχνουν παρά μονάχα συντρίμια των ζωντανών αυτών μορφών. Ο Αρχαίος μας πολιτισμός είναι ένα μουσικό τεμάχιο και εμείς βλέπουμε μονάχα κομματιασμένες νότες. Μα εδώ δε σταματά το κακό. Θα τον σπρώξουν στη επιστήμη. Είναι το πνεύμα της εποχής, κι αυτό γίνεται γιατί νομίζουν πως αυτή θα του δώσει το χρῆμα. Το χρῆμα που είναι το δόλομα της διεφθαρμένης μας συνείδησης. Το χρῆμα που χαλάει τον άνθρωπο.

Ο Νέος ο δημιουργός που αντικρύζει τις τάσεις αυτές μέσα στη ζωή καταντάει ο νικημένος νικητής. Ο άποτυχημένος άνθρωπος στα μάτια των πολλών.

Θα μπορούσε κανείς να του φωνάξει δυνατά από μέσα από τα βάθη του είναι του: Νέε μου, τράβηξε το δρόμο σου. Βάδισε τα μονοπάτια των μεγάλων δημιουργών. Κάνενα απ' αυτά τα μονοπάτια που τραβούνε προς τη μεγάλη αλήθεια, δεν είναι χωρίς αγκάθια και βράχια. Η ζωή η δημιουργική είναι πόνος και χαρά μαζί. Η χαρά σου που πηγάζει από την αιώνια λαχάρα σου για την αναζήτηση και το μόχθο, θα είναι η πραγματική σου ευτυχία. Η ευτυχία σου δε βρίσκεται έξω από σένα.

Η ευτυχία σου είναι ριζωμένη μέσα στη ψυχή σου.

ΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ....

Σχεδίασα, στο φόντο του άπειρου, μακάβριο σκίτσο.

Ένα πελώριο σκελετό ανθρώπου!

Και μετατόπισα πάνω στον ούρανο των άδης, για να ναι φανερός.

Ω, δεν υπάρχουν πια ματιές ανθρώπινες, μα ξεπετούν από τις κόγχες φλόγες.

Κι η νεκροκεφαλή φαντάζει σαν σύμβολο φωσφορισμού του νού, που είχε κλειστή έντος της.

Και τ' άσπρα κόκκαλα του έλου σκελετού διάφανα, σαν φωτοδέσμες, που είχαν κρυφτή μέσα στις σάρκες.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΗΣ

ΣΚΛΑΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΡΕΔΘΟΝΤΟΣ

Θάρθουν τεφρές ανάμνησες, κάποιες ανάμνησες
 πού γέρμα άργό τὰ μάγουλα μ' αὐλάκια θά
 Σ' ένα λουλούδι τή ματιά θά τήν στηλώνεις
 καί θά ποθεῖς τὸ δάκρυ σου στὰ φύλλα νὰ κυ-
 λήση.

Μόνη θά στήνεις τὴ κορμί, γερτὴ λαμπάδα σιὸ
 τὰ βράδια πού θά πάλεται τὸ φῶς μέσ' τὸ
 κ' ὡς θ' ἀνεμίζ' ἢ φούστα σου στ' ἀγέρα τὰ
 θάρχεται ὄνειρου μακρινοῦ χαιρετισμὸς σάν
 χάδι.

"Αδεια ἡ ψυχὴ σου ἀπὸ χαρὰ κ' ὡς θ' ἀναί ἢ
 μόνο θά βλέπουνε σκιές κάποιες σκιές ἀλήθεια
 τὰ μάτια πού θά ὑγραίνουνε ἢ θύμησης στα-
 κι' ὄλα μαζὺ θά μοιάζουνε χίμαιρας παραμύθια.

Θ Ε Ρ Ι Σ Μ Ο Ι

(Ἄπ' τὶς Φωτεινὲς Θύελλες)

"Ελα περήφανη νὰ πᾶμε
 στὴ λίμνη μὲ τοὺς κύκνους
 τὸ τελευταῖο τοὺς νάκούσωμε τραγοῦδι
 ὅπως δὲν στὸ τραγοῦδησαν τὰ χεῖλη μου
 στὴ σιωπὴ τῆς ἀγνῆς ἀγάπης μου.

"Ελα καί στὰ χωράφια νὰ θερίσωμε
 ὄχι ρομαντικούς ναρκίσοις
 μὰ τὰ ξανθοτράχηλα στάχυα
 πού λυγίζουν στὸν ἀνεμο
 φορτωμένα ψωμί
 Τὰ ὄρφανὰ παιδιά κρατοῦνε
 τὴν πείνα τοὺς
 στὰ λυπημένα μάτια
 κι' ἔχουν κρεμᾶσει τὰ χέρια τοὺς
 στὴ λευκὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων.

Βάλε τὸ σεμνὸ σου φόρεμα
 τὰ σχοινένια σου λαφριά σανδάλια
 τὴ δροσερὴ μανδήλα στὰ μαλλιά
 καί τρέξε γρήγορα
 τώρα πού τὸ λιοπύρι κρατάει
 κι' ὁ θερισμὸς περιμένει τὰ χέρια μας
 νὰ τὰ βλογήσει.

Σάν πεταλούδα μὲ λευκὰ φτερά κ' ἡ νοσταλ-
 γύρω ἀπ' τὸ φῶς θά τριγυρνᾷ καί γύρω ἀπ'
 —Ἄπόψε πλήττω. Θά μιλάς, κ' ὡς θά σ' ἀ-
 κάποις κευρίνα θά τραβᾷς γιὰ νὰ κυτάξεις
 ὦρες ἀργές στοῦ ρολογιοῦ τοὺς χτύπους θά-
 καί θά μακραίνει μιά σιωπὴ στὴν τόση τρικυ-
 — ὦ θέ μου, πῶς κευράστηκα, μιά τόση προ-
 κι' ὄλη θά κλείνεται ἡ ψυχὴ... ὄλη μεσ' τῆ
 ὅθ πέφτει ἡ νύχτα ἀθόρυβη στὴ πολιτεία, στὴ
 παντοῦ θ' ἀπλώνεται ἔρεβος, σιγὴ καί πλήξη
 — ὦ ν' ἀρχόνταν πού τὴν ποθῶ, ν' ἀρχόνταν ἢ
 ἴσως τὸ φῶς ἀπ' τὸ φριχτὸ μαρτύριό μὲ λυ-
 τρώσει.

ὅθ πέφτει ἡ νύχτα ἀθόρυβη στὴ πολιτεία, στὴ
 παντοῦ θ' ἀπλώνεται ἔρεβος, σιγὴ καί πλήξη
 — ὦ ν' ἀρχόνταν πού τὴν ποθῶ, ν' ἀρχόνταν ἢ
 ἴσως τὸ φῶς ἀπ' τὸ φριχτὸ μαρτύριό μὲ λυ-
 τρώσει.

ὅθ πέφτει ἡ νύχτα ἀθόρυβη στὴ πολιτεία, στὴ
 παντοῦ θ' ἀπλώνεται ἔρεβος, σιγὴ καί πλήξη
 — ὦ ν' ἀρχόνταν πού τὴν ποθῶ, ν' ἀρχόνταν ἢ
 ἴσως τὸ φῶς ἀπ' τὸ φριχτὸ μαρτύριό μὲ λυ-
 τρώσει.

Α. ΠΩΓΩΝΙΤΗΣ

Τῆς Ῥοῦθ τὸ σταχυολόγημα
 δὲν εἶναι βιβλικὸ τραγοῦδι
 εἶναι διαμάντι φωτεινὸ
 πού ἔλαμψε σάν τὴ ψυχὴ τῆς.
 Τὸ μῦθο Ἐσὺ ξαναζωντάνεψε
 μὲ τὴ δίψα ν' ἀσπρίξει τὰ χεῖλη σου.
 Ὁ Γέρο Βοδὺ κοιμάται
 κάτω ἀπ' τὰ σπῆρα γένεια του
 ποῖός θά τὸν ξυπνήσει
 χιὰ νὰ δροσίσει τὸ μόχτο σου;
 Τᾶστρα τὴ νύχτα θά μᾶς θυμηθοῦν
 καί θά κατέβουν δροσερὰ
 μὲ μιά χρυσόκουπα νερὸ
 νὰ κόψουν τὴ δίψα μας.

"Ελα,
 Τὰ κορίτσια τῆς γειτονιάς
 πέρασαν στὴν ἀκρολιμνιά
 κι' εἶδαν τοὺς λευκοὺς κύκνους
 καί τὰ παιδιά
 πού περιμένουν
 κι' ἀνέμισαν τὰ μαντήλια τοὺς
 ἴσαμε τὸν οὐρανὸ
 γιὰτὶ δὲν πέθαναν
 γιὰτὶ δὲν θά πεθάνουν
 καθὼς θά τοὺς πᾶμε φορτωμένα τὰ χέρια
 τὸ χρυσὸ θερισμό.

ΤΑΚΗΣ Π. ΓΚΟΣΙΟΠΟΥΛΟΣ

Δ Ι Η Γ Η Μ Α

Ο Τ Η Λ Ε Μ Α Χ Ο Σ

Ἄ Τηλέμαχος σάν ὄνομα εἶναι πολὺ με-
 γάλος. Ἡ ἱστορία ἔχει νὰ κάμῃ μαζὺ του.
 Σάν ἄνθρωπος εἶναι πολὺ μικρός. Τὸ μῦ-
 θρο του εἶναι ἕτι πρέπει ὥστε νὰ καταπα-
 στῶ σήμερα μαζὺ του

Οἱ μεγάλοι μὲ τὰ μεγάλα, καί οἱ μικροὶ
 μὲ τὰ μικρά.

Ἄσῆμαντος ἱστορικὸς ἐγώ, καί ὁ ἥρωας
 μου ἀσῆμαντος ἀνθρωπάκος.

Δὲν ἔχει σημασία. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ μὴ
 μᾶς λείψῃ ποτὲ τὸ «γνώθι σ' αὐτόν»...

Τέλος, κουτσά—στραβιά, κατάφερα νὰ σᾶς
 πῶ ὅτι πρόκειται νὰ γράψω τὴν ἱστορία τοῦ
 Τηλέμαχου.

Νὰ καί εἶα συμπέρασμα: Ἐχουνε καί οἱ
 μικροὶ ἱστορία.

Βέβαια. Μπορεῖ νὰ μὴ εἶναι πρότυπα μι-
 μησης. Ἡ ζωὴ τους μπορεῖ νὰ μὴ εἶναι γιο-
 μάτη ἀπὸ ἡρωϊσμούς. Ἀπὸ πλατεῖες χειρο-
 νομίες. Εἶναι ὅμως, κατὰ κανόνα, ζωὴ συγ-
 κλητική.

Ἀκόμα, καλὰ—καλά, δὲν τάνυσε τὴ φτε-
 ρούγα του τὸ κλωσοποῦλι μας καί ζώστηκε
 τὴν ποδιά τὴν ἐργατική.

Δουλεύει γκαρσόνι σ' ἕνα πολύβουο κα-
 φενεῖο, γομάτο καπνοῦς καί βρωμιά..

Θὰ χτυπήσετε τὰ χέρια καί θά φανῆ
 μπροστά σας.

Ἄπὸ πού, λοιπόν, ξετροῦλωσε ἔτοιμος γιὰ
 κάθε εἶδος παραγγελία;

—Διατάξτε, κύριε!

Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ πῆτε. Δὲν ἔχετε παρὰ
 νὰ διατάξτε.

Ἄμέσως θά γίνῃ!

Ἄλλὰ τὸ μυστικὸ τοῦ Τηλέμαχου μόνο ἐ-
 γὼ τὸ ἔξρω.

Αὐτὸς δὲ δουλεύει, ὅπως λένε οἱ μεγάλοι,
 ἐπειδὴ ἔννοιωσε τὴ δουλειά. Δουλεύει, ἐπειδὴ
 πιστεῖται πῶς ἂν δὲν κάνῃ τὰ γρήγορα σοῦρ-
 τα—φέρτα μέσα στὴν πλατεῖα αἴθουσα, ἂν
 δὲ γυρίσῃ σὰ σβοῦρα χίλιες φορές, θά χάσῃ
 τὸ ψωμί του καί τότε πιά δὲ θά μπορέσῃ νὰ
 βοηθήσῃ τὴ μαννούλα του...

Κι' ἂν ξεχνᾷ κάποτε—ἔχει τόσες ἔγνοιες,
 Θεέ μοι!

Ἐλάτε νὰ συζητήσουμε σοβαρά. Ἄς πά-
 ρουμε ὅτι τὰ πράματα δὲν ἦταν ἔτσι. Ὅτι
 ὁ Τηλέμαχος ἔχει λεφιά. Ἐξέρετε τί θά ἔκαμνε;
 Θά ἄφηνε ὄλα τὰ φυλιζάνια ἄπλυτα, ἀνά-
 κατα, θά ξέζωνε τὴν ποδιά του, θ' ἀγόραζε
 μιά καινουργία φουσαρόνικα—ὄχι σάν αὐτὴ
 πού ἔχει μὲ τὰ σπασμένα πλευρά—καί θά
 τραβοῦσε στὸ ὄμορφο χωριὸ του. Στὸ Κ. μὲ
 τὰ δέντρα του, τὰ νερά του, τὶς χλωροσές
 του.

Νά, αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ...

Νὰ ξαπλώσῃς κάτω ἀπὸνα δέντρο, νὰ
 σοῦ χαϊδέψῃ ὁ ἀγέρας τὸ πρόσωπο, νὰ πιῆς
 νερὸ κρύο, καί νὰ φᾶς ἕνα στρογγυλὸ καρ-
 βέλι—χώρια τὰ ἄλλα πού θά τὶ φωνάζουνε
 οἱ γειτόνισσες ἀγοιμένες καί θά τὰ δείχνουνε
 οἱ φροάχτες...

Χειροκοπήματα. Μπιά! Παρεξηγήσατε τὸ
 πρᾶμα. Δὲν πρόκειται νὰ τοῦ ποῦνε μπράβο.

Δὲν εἶχε συνομιλητὲς ἢ ἀκροατὲς. Μόνος
 τὰ συλλόγιαζε καί ἀποξεχάστηκε.

Ἄ πελάτης φώναξε, ξαναφώναξε, τοῦ κά-
 κου. Καί πιά βάλθηκε νὰ χτυπά τὰ χέρια
 του σὰ δαιμονισμένος.

Τὸ ἀφηνικὸ θά τὸν μαλώσει. Θά τοῦ πῆ:
 Πάλι χάθηκε; ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀφεριμένε!

Ἐξ ἄλλου, αὐτὰ γίνονται πολὺ σπάνια.

Μὰ καί ταχικὰ νὰ γίνονταν, εἶναι ὥσπου
 νᾶρθῃ τὸ μεσημέρι.

Τότε οἱ πελάτες θά φύγουν. Τὸ ἀφηνικὸ
 θά πάῃ νὰ φάῃ, μετὰ θά κοιμηθῇ. Καί στὸ
 καφενεῖο θά μείνῃ ὁ Τηλέμαχος καί οἱ κα-
 ρέκλες.

Δηλαδή, ἐμεῖς κι' ἐμεῖς.

Γιὰ τὸν Τηλέμαχο, τέτοια ὥρα, οἱ καρέ-
 κλες εἶναι ἡ παρῆα του.

Τὶς μιλάει, τὶς πετάει πέρα—δῶθε μὲ τρα-
 γούδια, τὶς καβαλλικεύει, καί ὁ Τηλέμαχος
 σπάνει κ' ἴφι, αὐτὲς, πότε—πότε, ἄπλως σπάνει..

Κάποτε ὁ Τηλέμαχος ἔκαμνε τοῦμπες. Ἐ-
 βανε τὰ χέρια του κάτω καί μὲ τὰ πόδια ψη-
 λὰ τινάζονταν πέρα.

Ἦτανε πάλι μεσημέρι καί—κύττα νὰ δῆς
 πῶς τὰ φέρνει ὁ διάβλος; καμμιὰ φορὰ!
 Μπαίνει μέσα τὸ ἀφηνικὸ!...

—Ἐσὺ τί κάνεις αὐτό; Φαίνεται πῶς τὸ
 μυαλό σου τὸ ἔχεις στὰ πόδια καί τὰ σηκώ-
 νεις νὰ πάῃ στὸ κεφάλι. Πᾶνε στὸ χωριὸ σου..

Ἐκεῖ θά ἔχῃς καί ἡσυχία.

Ἐφυγε. Ἐπειτα ἀπὸ λίγες μέρες ἦρθε μὲ
 τὴ μάννα του.

Ἦτανε πολὺ σοβαρὸς τώρα.. Τὰ μάτια
 του δὲν παικνίδιζαν ὅπως πρῶτα, καρφόνον-
 ταν σ' ἕνα σημεῖο μὲ συλλοή. Καλοχτενισμέ-
 να τὰ ξανθὰ μαλλιά του ἔλαμπαν σὰ μαλαμα
 τένια. Τὰ ροῦχα του μοσκομύριζαν σαπουνιές.

Ἄ Τηλέμαχος δουλεύει στὸ καφενεῖο. Ὁ
 Τηλέμαχος ξέχασε πιά τὶ παικνίδια. Ἐῦχαρι-
 στημένο πού εἶναι τὸ ἀφηνικὸ!

—Μωρὸ φάρμακο... Στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ πί-
 στενα κάν καί κάν. Εἶδες ἐκεῖ! Νὰ τινάζῃς
 τὰ πόδια καί τὸ μυαλό νὰ φεύγῃ, λέει, ἀπ' τὰ
 πόδια καί νᾶρχεται στὸ κεφάλι...

Θὰ παραξευένονταν ὅμως τὸ ἀφηνικὸ ἂν
 ἤξερε πῶς;

Τότε πού ὁ ἥλιος ἔλαμπε παράξενα. Τότε
 πού ὄλα γελούσανε. Τότε πού ἡ καρδιά ἔκα-

ΦΡ. ΣΙΔΛΕΡ

ΣΚΟΡΠΙΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΜΕΡΙΚΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ *

Στα παραδείγματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω μας παρουσιάζεται μια ποικιλία και για να τη συλλάβουμε στην ολότητά της έντεινουμε την αντίληπτική μας δύναμη ως το τελευταίο της όριο. Μας παρουσιάζεται μ' άλλα λόγια μια δύναμη, που κίνη τη δική μας δύναμη να χάνεται μπροστά της, κι έτσι αναγκάζομαστε να κάνουμε σύγκριση ανάμεσα στις δυο αυτές δυνάμεις. Η δύναμη αυτή μπορεί ναχη διπλή άποψη: ή είναι ένα αντικείμενο που ταυτόχρονα παρουσιάζει τ'αί και χάνεται μ' αυτό στην αντίληπτική μας δύναμη δίχως να αφήσει καμιά ικανοποίηση ξυπνώντας μονάχα τη προσπείθειά μας για να τη συλλάβουμε καλύτερα, ή είναι ένα αντικείμενο που είναι αυτό καθ' εαυτό έχθρικό στην ύπαρξή μας και ταυτόχρονα μας προκαλεί σε αντίσταση και μάς γεννάει το φόβο για την έκβληση του αγώνα. Σ' όλες αυτές τις περιπτώσεις είναι ολοφάνερο πως πρόκειται για την ίδια επίδραση πάνω στην αισθητική μας δύναμη. Η καρδιά μας γίνεται ανήσυχη, και νοιώθουμε κάποια αγωνία, κάποια σοβαρότητα, που καταντάει πολλές φορές τόσο πανηγυρική ώστε κατακυριεύει την ψυχή μας. Ένώ τα όργανα της αίσθησής μας δείχνουν ολοφάνερα τ'αί χνη κάποιες αγωνίες, τ'ο σκεπτόμενο πν.μα κάνει στροφή προς τον εαυτό του και δείχνει πως τ'αί στιγμή εκείνη στηρίζεται πάνω σε μια έντονη συνείδηση της αυτόνομης δύναμης και αξίας του. Αν πρόκειται τώρα ναχη αισθητική αξία για μας τ'ο μέγα ή τ'ο τρομερό τότε πρέπει να υπεριοχή πέρα για πέρα ή συνείδηση αυτή. Έπειδή λοιπόν ή ψυχή μας ένθουσιάζεται απ' αυτές τις παραστάσεις και ύψωνεται πάνω απ' τον εαυτό της, χαρακτηρίζουμε τις παραστάσεις αυτές με τ'ον όρο ύψηλόν, μόλο που αυτά καθ' εαυτά τ'α αντικείμενα τούτα δεν έχουν καμιά υπερχοή ιδιαίτερη και μ' όλο που θάταν ίσως πιο

* Συνέχεια από τ'η σελ. 114

μνε φτερά—μή τάχα δεν τ'α ξερούμε τ'α μεθυσμένα της συνήθεια;

Νά τι έγινε τότε: Απ' τ'ο δρόμο πέρασε κάποιο παιδί κλωτσώντας ένα τενεκεδάκι. Πέρασε, χάθηκε. Κι τ'ο ήχος έσβυσε. Ένα κάτι, ένα τίποτις ήτανε. Μά τ'α μάτια του Τηλέμαχου γίμισαν δάκρυα.

Μερικές φορές οι άνθρωποι κλαίνε τ'ον ήλιο...

ΠΑΡΑΣΚ. Ι, ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ταιριαστό να χαρακτηρίσουμε τις παραστάσεις αυτές με τ'ον όρο έξυψωτικές.

Αν πρόκειται ένα αντικείμενο να χαρακτηριστεί ύψηλόν, τότε πρέπει να αντίκειται στην αισθητική μας δύναμη. Είναι δυνατόν όμως να υπάρχουν διαφορετικές σχέσεις ανάλογα με τις οποίες μπορεί να παρουσιαστούν τ'α πράγματα στην αίσθησή μας. Σινεπώς πρέπει να υπάρχουν και δυο διαφορετικοί τρόποι αντίθεσης τ'ων αντικειμένων προς την αντίληπτική μας δύναμη. Πρώτον: Μπορεί να θεωρούμε τ'α πράγματα ως αντικείμενα που πάμε να τ'α γνωρίσουμε. Δεύτερο: Μπορεί να τ'α θεωρούμε ως δύναμη την οποία συγκρίνουμε με τ'η δική μας δύναμη. Σύμφωνα με τ'η διαίρεση αυτή υπάρχουν δυο είδη τ'ου ύψηλόν. Έχωρίζουμε δηλ. τ'ο ύψηλόν τ'ης γνώσης και τ'ο ύψηλόν τ'ης δύναμης.

Πρέπει να τονίσουμε τ'ώρα π'ος ή δύναμη τ'ων αισθητέων μας δε βοηθάει πιο πέρα στην γνώση παρά μόνο στην αντίληψη τ'ης ύλης που μ'α; προσφέρεται και στην συνένωση τ'ης ποικιλίας που μ'α; παρουσιάζεται τοπικά και χρονικά. Τ'ο ξεχώρισμα και ή κατάταξη τ'ης ποικιλίας αυτής είναι σχολός τ'ης νόησης και όχι τ'ης δύναμης τ'ης φαντασίας. Τ'ο διάφορο άφορά τ'η νόηση, ένω τ'ο όμογενές άφορά τ'η δύναμη τ'ης φαντασίας. Σινεπώς εκείνο που προκαλεί τ'ο ξεχώρισμα κατ'α την αντίληψη τ'ων φαινομένων με τις αισθήσεις μας είναι μόνο τ'ο πλήθος τ'ου όμογενούς (ή ποσότητα δηλ. και όχι ή ποιότητα). Αν πρόκειται λοιπόν ή αντίληπτική δύναμη τ'ων αισθήσεών μας να υποκύψη μπροστά σ' ένα αντικείμενο, τότε πρέπει τ'ο αντικείμενο τούτο να ξεπερνά με τ'ην ποσότητά τ'η τ'η δύναμη τ'ης φαντασίας.

Έτσι σύμφωνα με τ'α παραπάνω, τ'ο ύψηλόν τ'ης τέχνης στηρίζεται σ'τον όριθμό ή σ'τ'ο μέγεθος και γι' αυτό τ'ο λόγο μπορεί να χαρακτηριστεί και με τ'ον όρο «μαθηματικός». (1)

Μετ. Τ. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ

1. Ίδēs έργο τ'ου Kant: «Kritik der ästhetischen urteilstkraft».

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Νυχτερινή Ραψωδία τ'ου 'Αχέρωντα
Ηλέκτρου Μπούμη

Μεγάλες είναι οι κατακτήσεις τ'ης σύγχρονης επιστήμης. Παίξει και περιγελαστικά, σ'τα χέρια της, τ'ην αστρική ύλη, που άλλοι τ'ην λένε λασπένια σφαίρα και άλλοι Γη. Έχει τ'ην δύναμη ή επιστήμη σήμερα, εκείνο που δεν βλέπουν τ'α φτωχά μας τ'α μάτια, να μ'α; τ'ο δείχνει με άλλα κινούργια κατάπληκτα μάτια.

Αποδεικνύει, ότι έμεις οι άνθρωποι δεν είμαστε τυχαίοι, δεν είμαστε άσχετοι π'ρος τ'ο μεγάλο αστρικό σύστημα και ότι οπωσδήποτε δημιουργήθηκε από αστρική ουσία και άιστελούμε μέρος μ'α; μεγαλοπρεπούς δημιουργίας.

Έπίσης αποδεικνύει και δογματίζει ότι τ'ο π'ν είναι δονήσεις γύρω μας και ότι όλες οι έντυπώσεις μας πηγάζουν από τ'ον αριθμό και τ'ην ταχύτητα τ'ων δονήσεων αυτών.

Η Huschke, μ'α αθηντία τ'ης νεώτερης επιστήμης, λέει: «Η σχέση που ύφίσταται μεταξύ τ'ης σκέψης και τ'ων ηλεκτρικών δονήσεων τ'ων ίνών τ'ου έγκεφάλου, είναι όμοια με εκείνη που ύφίσταται μεταξύ τ'ου χρώματος και τ'ων δονήσεων τ'ου αιδέρος».

Όλα αυτά και άλλα πολλά, καλώς ή κακώς δίνουνε σ'τ'ο σύγχρονο εύσυνειδητο μύση τ'ης επιστήμης τ'ο δικαίωμα να π'η μέσα σ'τ'η μέθη του, ότι είναι Θεός φηνός και να πετ'άξει σ'άν πρόκληση π'ρος τ'ους δαιμονας ότι: «ή νεώτερη επιστήμη γίνεται τ'ο ωραιότερο τ'ων ποιημάτων».

Γοητευμένοι γίνονται ό κ. Μπούμης από τ'ον άφορισμό αυτό και τις παραπάνω ανακαλύψεις τ'ης επιστήμης, θέλησε να κάνει ένα πείραμα και να μ'α; πει, συγκεκριμένα νομίζω πάντως, ότι ένα έργο τέχνης είναι τ'ο άριστο έργο τ'ης εργασίας, είναι ένα μίγμα: εργαλείων και ανθρώπινης εργασίας και ότι ή εργασία και ή τέχνη είναι άδιάσπαστα συνδεδεμένα. Έτσι π'ράγματι τ'ην θέλουν οι σύγχρονες μοντέρνες θεωρίες τ'ην τέχνη και τ'α προϊόντα τ'ης.

Πολύ καλά και πολύ μετριόφρονα και συγκρατημένα χαρακτηρίζει ό συγγραφέας τ'ην προσπείθειά του αυτή σ'άν πείραμα στην περιληπτική και έπεξηγηματική συνταγή τ'ου έργου του, που τ'ην καταχωρίζει σ'τ'ο τέλος τ'ου περιγραφικού βιβλίου του, με τ'ον επιβλητικώτατο τίτλο του, που μονάχα αυτός περικλείει μέσα τ'ον τ'ον ένα και μοναδικό φόβο και τ'ον ένα πόλο τ'ης όλης ύπαρξής μας.

Με τ'ην βοήθεια τ'ου εργαλείου τ'ης επιστημονικής μεθόδου, τ'ην διαλεκτική δηλ. με μ'α έπιχειρηματολογία συστηματοποιημένη, με τ'ην «θέση» όπου τίποτα δεν είναι όριστόν, με τ'ην «άντίθεση», που είναι μ'α άόριστη έόλη και με τ'ην «σύνθεση», όπου συμβιβάζονται τ'ο είναι και δεν είναι, προσπαθεί ό συγγραφέας να συγκροτήσει βουτώντας μέσα σ'τ'ον δυναμισμό μ'ιας δεξαμενής πετρελαίου τ'ο «Δάμμα» τ'ης ποίησης τ'ης παράδοσης.

Και καταπάνεται ό κ. Μπούμης, με μ'α λαμπρή διάθεση όμολογούμε, να ύλοποιήσει σ'ε π'ράξη κατ'α τ'ησης, τ'ον μαγικό εκείνο στίχο, τ'ου παθιασμένου έξωτικού ποιητή τ'ου Baudelaire: «le parfum le couleur et le son se réprendre», σχετικά με τ'ο συναισθημα που πρέπει να μ'α; γεννά ό ποιητικός λόγος.

Λέγεται ότι ό Ντίσνεϋ, ό δημιουργός τ'ου Μίκυ—Μάους κατόρθωσε στην τέχνη τ'ης κινηματογραφίας, να πραγματοποιήσει μέρος τ'ου παραπάνω στίχου δηλ. έπέτυχε τ'ο συγκεκριμένο και τ'ην άδιάσπαστη ένότητα χρώματος, τ'ου ήχου και τ'ου χρώματος.

Κάτι τέτοιο επιδιώκει, άν δεν άπατώμεθα, να επιτύχει και ό κ. Μπούμης, όταν μ'α; υποδεικνύει να διαβάσουμε σιωπηλά τ'ους στίχους του, που περιέχουν και πολλά άρωματώδη σύνεργα (κρίνα, ρόδα, κυπαρίσσια, νάρκισσοι), άρα έχουν καθ' ύποβολήν και άρωμα, συγγρόνας δε να άκούμε σ'τ'ο φωνογράφο τ'ην «Ατέλειωτη Συμφωνία τ'ου Σούμπερτ» σε έλληνική έρμηγεια όπως λέγει.

Πλήν όμως μονάχα μ' αυτό καταλαβαίνει καλά ό κ. Μπούμης, ότι δεν μπορεί να δώσει ολοκληρωτικό περιεχόμενο στην πειραματική αυτή προσπείθειά του, γι' αυτό συμπληρώνει, ότι καλύτερα τ'ην άγγνωση τ'ων στίχων να αντίκατάσσει ένα έγχρωμο φιλμ, σουρεαλιστικής ποιότητας κατ'α τ'ον συγγραφέα, έμεις πιο προσγειωμένοι θ'α τ'ο θέλαμε άπλως καμωμένο σ'τ'ο ένα σκέλος τ'ου σουρεαλισμού ή ρεαλιστικό ή ρομαντικό.

Τ'ο βιβλίο αυτό είναι μ'α άπλή, καλοδεμένη και καλοδουλεμένη, κατ'α συνθήκη κατασκευή, με ύλικό τ'ον λόγο και διάκοσμο φθινό, μ'α προσθήκη συμβόλων και εικόνων χωρίς όμως τ'ην ζωιγόνο πνοή τ'ης συνθέσης.

Έτσι δεν είναι ποιητικός λόγος, δεν είναι ποίηση, άλλ ούε ό κατασκευαστής τ'ου ποιητή, διότι αυτός άπασχολείται συνειδητά με ό,τι ύπάρχει, με τ'ην Συμφωνία τ'ου Σούμπερτ, με τ'ον ηλεκτροισμό, τις δονήσεις κλπ. ένω δουλειά τ'ου δημιουργού τ'ου ποιητή είναι ν' αποσπ'αται απ' ό,τι ύπάρχει και να περνά πέρα από τ'ο ύπαρκτο π'ράγμα, λόγο ή σκέψη, ώστε ή δημιουργία τ'ου ποιητή να συνοψίζεται στην ύποκατάσταση τ'ου ύπαρκτου διά τ'ου άκόμη άνύπαρκτου.

Αλλά ό κ. Μπούμης θέλει να μ'α; πείσει, ότι προβάλλει ως ποιητής—μεταφυσικός τ'ης επιστήμης και με λίγους που και που μεθυσμένους—γιατί δεν έχουν τόνους τ'ης ιστορικής γραφής μας—«εξόχως» και χωρίς πύκνωση ηλεκτροισμού, στίχους, ντυμένους άλά Βαλερύ, προσπαθεί τις λίγο πολύ άποκροσταλλαγμένες μέσα τ'ου βασιλέως τ'ου διαθέσεις για τ'ον άπέναντί του κόσμο τ'ης επιστήμης να μ'α; τις προβάλλει καλλιτεχνικά με τ'ην βοήθεια βαθειών συμβόλων, όπως λέει, και τ'ων εικόνων, παρμένων όλων από τ'ην μυθολογία μας. Τ'ι τ'όλη όμως, για να μη π'ω τ'ι παραλογισμός! Όλοι αυτοί οι ωραιότατοι μύθοι που μεταχειρίζεται σπ'αταλα και π'ο ή ουσία τους δείχνει τ'ην πρό τ'ης δημιουργίας κοσμική τάξη και άρχή, να μετατρέπονται από μ'α κακόγενη άλλημεία έγώισμού σε βίδες σε έλάσματα μολυβίου ή τσίγγου, ενός ηλεκτρικού συμπυκνωτήρα.

Η ποίηση σ'άν ουθμισμένο πάθος περικλείει δυναμικά, αναπόσπαστα και άρρηκτα συνημολογημένη, τ'ην μουσική, αυτό που πηγάσει από τ'α βαθύτερα ένστικτα τ'ου ανθρώπου και όπως λένε καταλύει όσο καμιά άλλη τέχνη και καμιά άλλη ίσως δύναμη στην φύση, τ'α όρια τ'ου έγ'ω και ξυπνά μέσα μας τ'ην τάση για διάχυση τ'ης άτομικότητάς μας, άμεσα και δυνατά όσο τίποτε άλλο.

Επομένως περίεως ή έξωτερική αυτή μηχανική επέμβαση μουσικής—ήχου και εικόνων—χρώματος όπως τ'α θέλει ό κ. Μπούμης για τ'ο περιόπουδάστο ταχυδατυλουργικό του αυτό τριζ.

Η ποίηση ή άληθινή, ή άτόφια, τ'α έχει όλα αυτά μέσα τ'ης άρρηκτα συνενωμένα.

Τ'α λόγια τ'ου Baudelaire έχουν τ'ην έννοια, ότι αυτά, τ'α μόνα που έμειναν άγνά π'ράγματα τ'ης φύσης, ό ήχος, τ'ο χρώμα, τ'ο άρωμα πρέπει να είναι τ'ο βασικό ύλικό τ'ης ποίησης, για να μπορέση ό άνθρωπος με τ'ο θείο αυτό λιβάνι

να εκφράσει ολοκληρωτήν μουσική του διάθεση πρὸς τὸ Σύμπαν.

Χωρὶς νὰ εἶμαστε τόσο αὐστηροὶ τιμητές, ὥστε νὰ πετάξουμε ἀκαρδὰ καὶ σκληρὰ μέσα στὰ κύματα τοῦ ἀγωγῆς πετρελαίου τῆς Χαΐφας, τὸ ὄλο ηλεκτρισμὸ αὐτὸ βιβλίον, γὰρ νὰ πάει νὰ κάνει νὰ μουγκρίσει χαρούμενα κανένα τερατόμορφον ντυναμῶ, οὔτε νὰ τοῦ φορέσουμε τὴν κόκκινη ρόμπα τοῦ καταδικασμένου μάγου, λέμε ἀκόμη, ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ τροβάλλει σὰν αἰνίγμα μέσα στὴν σύγχρονη ἔκτυπη καὶ χτυπητὴ διανοητικὴ παραζάλι. Ἀλλὰ τί ἀξία ἔχει ἓνα αἰνίγμα; Ἐχει τὸ αἰνίγμα κάποια ἀξία, ἐφόσον δὲν ἔχει λυθεῖ ἀκόμη, ὅταν λυθεῖ, εἶναι ἓνα πρᾶγμα χωρὶς ἀξία.

Ὁ κ. Μπούνης μὲ τὴν ἐρμηνευτικὴ του συνταγὴ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου του μισολύει τὸ αἰνίγμα.

Τελειώνοντας λέμε, ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ, ποὺ περιέχει τρεῖς δίσκους ἢ ἕξ ἐπιφάνειες δίσκων φωνογράφου, μὲ σήμα κατατεθὲν Columbia καὶ δὲν μπορῶ ὁμολογῶ, ἐλλείπει προχείρου εἰδικοῦ δογάνου, νὰ ὑπολογίσω πόσα ΩΧΒ ἢ ηλεκτρισμοῦ, θὰ μείνῃ ἓνα πείραγμα τολμηρῶ, γὰρ νὰ μὴ ποῦμε μιά στείρα ἐκδήλωση τῆς ὑπερβολῆς.

ΣΤΥΛ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Μπάμπη Νίντα «Ἀνθρώπινες ὥρες» (Διηγήματα) Ἐκδόση Γ. Βασνιάδη Θεσσαλονίκη

Πάνε δέκα χρόνια ποὺ ὁ κ. Μπάμπης Νίντας τύπωσε τὴν ποιητικὴν συλλογὴν του «Ἀύλες μορφές» μὲ τὴν ὁποία ἐφανίστηκε στὰ γράμματα. Ἀπὸ τότε στάθηκε ἀδιάκοπα ἕνας παράγοντας γόνιμος στὴν πνευματικὴν μας ζωὴ. Στὸν καθημερινὸν τύπο τῆς πόλης μας καὶ στὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ «Μορφές», ἔδειξε τὴν πολυμέρεια τοῦ ταλέντου του. Οἱ «Ἀνθρώπινες ὥρες», τὸ νέο του διβλίον, εἶναι μιά σειρά ἀπὸ δέκα διηγήματα μὲ πολὺ ἐξωτερικὸ σχῆμα, μὲ φανερὸ σχεδὸν τὸ σχέδιο, μὲ ὀμαλὴ καὶ ὠρατὰ ἀφήγηση, καὶ προπάντων μὲ ψυχικὸ, μὲ πολὺ ἀνθρώπινο περιεχόμενον. Τὰ διηγήματα αὐτὰ εἶναι τουλάχιστον μορφικά, ἔχουν ἑλληνικὴ τὴν προέλευσίν τους, καὶ τὸ τοπικὸν χρῶμα, ξεσκεπάζουν ὅμως ἓνα ψυχικὸν κόσμον μὲ τὴν καλωσύνη καὶ τὴν κακία.

Ἄν στρέψαμεν ἐρευνητικώτερον τὸ βλέμμα ὡς τὰ βαθύτερα ψυχικά τους κριτάσματα, καὶ ἀναζητήσαμε τὴν καταγωγὴν τους, δὲ θὰ δυσκολευόμαστε νὰ τὰ κατατάξουμε στὴν κατηγορίαν τῶν ταπεινῶν καὶ καταφρόνιμων—κλίμα μέσα στὸ ὁποῖον ἀκολουθῶντας τὸ παράδειγμα τοῦ Ντοστογιέφσκου, ἔδωσαν καὶ στὸν τόπον μας εὐχόμενοι καρπούς, ὁ Δημ. Βουτυρᾶς, ὁ Χρήστος Λεβάντας κ.ἄ. Τὰ πρόσωπα ἐδῶ ἔχουν μίαν ἀλογισίαν, μιά μονομέρεια, θέλω νὰ πῶ, πῶς ἐγκαταλείπεται στὴν σκιά, σὰν ὀλότελα ἀδιάφορα στὸν τεχνίτη, κάθε ἄλλη πλευρὰ τῶν προσώπων ποὺ κινῶνται στὰ διηγήματά του, καὶ τὸ πῶς πέφτει ἀφθονοστὸ ἐνστικτο τῆς καλοσύνης, τῆς κακίας, τοῦ βίτσιου, τῆς ἀρετῆς, ποὺ τὰ χαρακτηρίζει. Εἶναι τοῦτο, ἐπίτευγμά ἀπὸ τὰ πιὸ ἀξιόλογα, ἂν λάβουμε ὅπ' ὄψιν μας πῶς λίγοι εἶναι οἱ συγγραφεῖς ποὺ ἐντοπίζουν τὴν προσπᾶθειά τους στὸ νὰ διαφωτίσουν καὶ

νὰ ἐξατομικεύσουν τὴν τέτοιαν ὑποστασιακὴν κατάστασιν τῶν προσωποποιήσεών τους. Σημαντικὸν εἶναι ὅτι δὲ βλέπουμε νὰ ὑπάρχει μιά ὀρισμένη προτίμησις γὰρ τὴν Καλοσύνην, τὴν Κακίαν, τὸ βίτσιον, ἢ τὸ ἀμάρτημα, μὰ σὲ κάθε στιγμὴ τῆς ὑπόστασης τῶν προσώπων, τὸ ἐνστικτο ἀφήνεται στὴν τύχην ἢ ἀκολουθεῖ τὴν πορείαν του. Στὸ τέλος μένει σὰν κατάλειπο στὴν ἀίσθησίν μας ἢ ἀπολογία ποὺ οἱ ἄνθρωποι, ὁ καθένας μὲ τὴ μοῖραν του, κάνουν στὰ διηγήματα αὐτά. Νὰ καταπιστοῦμε μὲ μιά λεπτομερέστερη ἀνάλυσιν τοῦ κάθε διηγήματος; Φοβούμαστε πῶς δὲ θὰ μᾶς ἔπερνε ὁ χώρος. Προτιμήσαμε νὰ καθορίσουμε τὰ ὅρια, μέσα στὰ ὁποῖα κινήθηκε ὁ φίλος συγγραφεὺς, ὅρια ποὺ φανερώουν καὶ ἓνα ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς μας σὲ μίαν ἀνεξερῆρητην περιοχὴν, καὶ μιά μορφοπλαστικὴ ἱκανότητα ἀξιοπρόσεχτη. Δὲν ὑπάρχει βέβαια σ' ὅλα ἢ ἰσοσθένεια τῶν ἀντίρροπων ἐνστικτῶν, ὅπως δὲν ἔχουν ὅλα τὴν ἀριότητα στὴν ἀρχιτεκτονικὴν τους οἰκοδόμησιν ἢ τὴν μικρογραφικὴν ὄψιν, καὶ τὴν ὠραιολατρικὴν τους διατύπωσιν. Σημειώνουμε πῶς κατὰ τὴν κρίσιν μας τὰ καλλίτερα τῆς σειρᾶς αὐτῆς εἶναι ὁ «Ἀρτέμ» μ' ὄλο ποὺ τελειώνει μ' ἓνα τρόπο κάπως ἀπίθανον, ἢ ἐλάχιστον πειστικόν. Ἐπίσης «ὁ καπετὰν Γεώργιος» μὲ τὴν τόσο γήινην καταγωγὴν του, τὴ φυσικὴν του ἀνέλιξιν, σὰν ἓνα ἀτόφιο κομμάτι τῆς ζωῆς μας, καὶ ἄκόμα ἐκεῖνο τὸ χαριτωμένον «ὁ Χατζής», ὁ πελαργὸς μὲ τὴν τόσο διακοσμητικὴν του παράστατικὴν καὶ τὰ ἀπρόοπτα ἀποτελέσματα τῆς λυρικῆς του ἀρμονίας.

Γ. ΔΕΛΙΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΛΗΘΕΙΑ

Θεσσαλονίκη 14 Αὐγούστου 1944

Φίλε κ. Μπάμπη Νίντα,

Εὐχαριστῶ θερμὰ γὰρ τὰ καλά σας λόγια ποὺ γράφετε στὰ «Μακεδονικὰ Γράμματα» σχετικὰ μὲ τὴ μικρὴ μου ἐργασία γὰρ τὸ σοφὸν Μακεδόνιον τὸν «ΙΩΑΝΝΗ ΚΩΓΤΟΥΝΙΟ». Ἐκεῖνο ποὺ μὲ συγκινεῖ περισσότερο εἶναι πῶς νοιώσατε ἀπόλυτα τὴν πρόθεσίν μου, δηλ. νὰ βγάλω στὴ μέση ὅλους τοὺς ξεχασμένους πατριώτες καὶ ἐπιστήμονες τῆς πατρίδας μου Μακεδονίας καὶ γενικώτερα τὴν ὀλοκληρωμένην συμβολὴν τῆς Βόρειας Ἑλλάδας στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας καὶ μ' αὐτὰ νὰ στολίσω ὅσο μού ἐπιτρέπουν αἱ ἀσθενεῖς μου δυνάμεις τὸ αἰματοποτισμένο δέντρο τῆς Ἑλλάδας μας.

Μὲ φιλικὴν ἐκτίμησιν
Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Δημοσιεύουμε τὸ παραπάνω γράμμα ὅχι γὰρ νὰ πάρουν δημοσιότητα οἱ εὐχαριστικαὶ τοῦ κ. Βασδραβέλη μὰ γιὰ τὸ γράμμα κλ. ἔναι μιά ἀλήθεια πῶς γὰρ μᾶς μεγάλη ἀξία. Μιλᾷ γὰρ τοὺς «ξεχασμένους πατριώτες καὶ ἐπιστήμονες τῆς Μακεδονίας» καὶ μᾶς θυμίζει πόσο λίγο στὸν Τόπον μας μιλήσαμε γὰρ τοὺς

ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων στὴ Μακεδονία. Τὰ σχολικὰ βιβλία σχεδὸν σιωποῦν γὰρ τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦ 1821 στὴ Μακεδονία καὶ γὰρ τὸν ἄξιον Ἑλληνισμόν της καὶ πολὺ λίγα μᾶς λέν γὰρ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα πρὶν τὰ 1912. Ὅμως πιστεύουμε πῶς ὄχι μόνο λόγοι ἱστορικῆς δικαιοσύνης μὰ προπαντὸς λόγοι ἔθνικοι καὶ σοβαρὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα ἔπρεπε νὰ ὀδηγήσουν τοὺς ἱστορικούς μας καὶ τὴν Παιδείαν μας στὸ νὰ μᾶς δώσουν μιά ἐκτενὴ ἱστορία τῶν Ἑθνικῶν ἀγῶνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας μας. Ἄς ἐλπίσουμε πῶς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν μᾶς μὲ τὸν κ. Βασδραβέλη θὰ τὴν ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλοι.

ΔΥΟ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΠΡΟΣ ΓΝΩΣΙΝ...

«...Περιφέρουν καὶ τοὺς φοβεροὺς ὄγκους τοὺς στίς ἀκτές. Πᾶνε καὶ τοὺς βαφτίζουν στὴ θάλασσα. Μεγάλον κουράγιον, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀφῆν, ἀπὸ τὰ τράμ ὅπου οἱ «ἐφαψία» βρισκουν ἀχανεῖς ἐπιφάνειες γὰρ τὸν περίφημον ἠδονισμόν τοῦ συνωστισμοῦ κλπ. κλπ». Καὶ κατωτέρω: «Κι αὐτὴ ἔχει μιά κοιλάραν ἀνοικονόμητην... Ὑπάρχουν κοιλίαι σὰν ἀχλάδια κοιλίαι σὰ μῆλα, κοιλίαι ποὺ πέφτουνε σὰ σακκούλα τοῦ καγκουρῶ, κοιλίαι ποὺ φουσκῶνουν ἀπὸ τομα μόναν στὴ μέσῃ καὶ μοιάζουν μὲ τὰ ζουναρία τῶν παλιῶν κουτσαβάκηδων καὶ κοιλίαι ποὺ ἀρχίζουν ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὸ σαγῶνι—φοβερὸς. κοιλίαι ἐννέα μηνῶν. Ἡ δικὴ τῆς εἶν' ἀπ' αὐτῆς κλπ. κλπ».

Τὴ χαριτωμένη αὐτὴ ἐφαψιολογία καὶ κοιλολογία δὲν τὴν βρήκαμε βέβαια σὲ σοβαρὸν ἔντυπον. Εἶναι σ' ἓνα λαϊκὸν περιοδικὸν ἀπὸ κεῖνα, ποὺ παρ' ὅλη τὴν ἀγανάκτησιν ποὺ προκάλεσαν καὶ προκαλοῦν πάντα, ἐξακολουθοῦμε ἀκόμη νὰ τὰ ἀνεχόμεστε, νὰ μὴ μιλοῦμε κἄν γὰρ τὴν ὑπερῆν τους. Τὸ ἕως πότε εἶναι ἄλλο ζήτημα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐνδιαφέρει τὸ γεγονός ὅτι κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐλαφροῦστικὴν μορφῆν ἀισθησιοκομπολαλίας, ὑπάρχει ἢ ὑπογραφή ἀτόφου τοῦ γράψαντος καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ ἔχει παρακάτω καὶ τὸν τίτλον τοῦ: «Τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν». Θὰ πῆτε: «Τὸ κάνει γὰρ νὰ ζήσῃ». Σύμφωνα. Ἀλλὰ τότε γιὰ ν' ἀκουστοῦν πρὸ καιροῦ κατὰ φωνῆς ἐναντίον κάποιων θεατρικῶν συγγραφέων παρόμοιου γούστου καὶ διαθέσεως; Καὶ κείνοι ἓνα εἶδος πορνογραφίας ἄσκησαν γὰρ νὰ ζήσουν. Καὶ ἀκόμη: Γιατί καταφέρθηκε καὶ καταφέρεται τόσο πολὺ ἀκόμα ὁ κόσμος κατὰ τοῦ μαυραγοριτισμοῦ; Κι αὐτοῦ οἱ δρᾶστες μποροῦν νὰ εἰποῦν τὸ ἴδιον. Φυσικὰ, δὲν ἔκαναν τὴν μαυρὴν ἀγορὰν γὰρ νὰ πεθάνουν... Δὲν ξέρομε: Τὰ βλέπουν ἄραγε κατὰ τέτοια οἱ ἀκαδημαϊκοὶ μας; Ὁφείλομε, ὑποθέτομε, θὰ εἶναι νὰ τὰ παρακολουθοῦν γὰρ τὸ μέλλον. Τὸ δις ἐξαμαρτεῖν κλπ. γνωστὰ πρᾶγματα.

ΜΙΑ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Τὰ «Μακεδονικὰ Γράμματα» ἀπ' τὴν πρώτην στιγμὴν τῆς ἐκδόσεώς τους φρόντισαν νὰ ἐπικοινωνήσουν μ' ὅλα τὰ περιοδικὰ τῆς Ἑλ-

λάδας στέλνοντας ταχτικὰ ἀντίτυπα. Ἐθιμοχωρὶς ἐξαίρεσις εἶναι ἢ ἐπικοινωνία αὐτὴ νὰ γίνεταί πάντα μὲ ἀνταλλαγὴν τῶν περιοδικῶν. Αὐτὸ δὲ γίνεται μόνον ἀπὸ ἀπλὴν ἀδροφροσύνην ἀλλὰ ἀκριβῶς γιὰ ἔχει κάποια οὐσιαστικώτερη σημασίαν ἢ ἀνταλλαγὴν αὐτῆ: Νὰ δίνει τὴν εὐχέρεια σὲ κάθε περιοδικὸν νὰ παρακολουθεῖ—ἐφ' ὅσον ἐνδιαφέρεται βέβαια—ὅλη τὴν πνευματικὴν κίνησιν τοῦ Τόπου ὅπως ἐμφανίζεται στὸν περιοδικὸν τύπον καὶ νὰ δημιουργεῖ προϋποθέσεις στενῆς καὶ γόνιμης πνευματικῆς συνεργασίας ὅλων τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἑθνους.

Εἶν' ἀλήθεια πῶς πολλὰ περιοδικὰ ἢ ἔστειλαν πρῶτα—μόλις πληροφορήθηκαν τὴν ἐκδόσιν μας—τὸ φύλλον τους ἢ φρόντισαν νὰ μᾶς στείλουν μόνον ἕλαβαν τὸ δικὸν μας. Δυστυχῶς ὀρισμένα ἀκολουθῶντας μιά κακὴ συνήθειαν δὲν τὸ θεώρησαν καθήκον τους νὰ τηρήσουν τὸ ἔθιμον αὐτό. Ἐπειδὴ ὅμως μπορεῖ ἀπὸ ταχυδρομικὴν ἀνωμαλία νὰ μὴ ἔφτασαν μερικὰ ἢ νὰ μὴ ἔλαβαν τὰ δικὰ μας εἰδοποιούμε πῶς μέχρι σήμερον πέρνουμε ταχτικὰ: Ἀκτίνες, Ἐπαρχιακὰ Γράμματα (δὲν λάβαμε τὸ 3ο τεῦχος), Ἐθνοικὰ Γράμματα, ἔφημ. Ἑθνος, Νεανικὴ Φωνή, Ἐκίνημα καὶ Ὀδυσσεῖα.

Στέλνουμε ταχτικὰ χωρὶς νὰ πάρουμε ὡς σήμερον τεύχη στὴ Ν. Ἐστία, Γράμματα Φιλολογικὰ Χρονικὰ καὶ Ὀρίζοντες. Εἰδοποιούμε λοιπὸν πῶς τὸ τεῦχος τοῦτο εἶναι τὸ τελευταῖον ποὺ στέλνεται στὰ παραπάνω περιοδικὰ, μὲ τὸν ὅρον τῆς ἀνταλλαγῆς ἢ τῆς ἐπιστροφῆς του.

ΛΕΙΟΣΗΜΕΙΩΤΑ ΑΚΟΜΗ ΤΑ ΕΜΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΠΕΖΑ...

Εἶναι χαρακτηριστικώτατον τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον παρακολουθεῖ τὴν πανελληνίαν πνευματικὴν κίνησιν καὶ τὴν καθοδηγεῖ καὶ τὴν ὑποβοηθεῖ ἢ Ν. Ἐστία, ἢ ἀγγελία ποὺ κἄνει γὰρ τὴν λήψιν τῶν Μ. Γραμμάτων. (τεῦχος 408 1ης Ἰουνίου 1944). Ἀφοῦ ἀναφέρει τὸν ἀριθμὸν τοῦ τεύχους ποὺ ἔλαβε καὶ ἓνα δυὸ ὀνόματα, λέει «ἀξιοσημείωτα ἀκόμη τὰ ἔμμετρα καὶ πεζὰ τῶν κ.κ.» καὶ λέει καναδυὸ ὀνόματα ἀκόμα. Τὸ περίεργον εἶναι πῶς κανένας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἀναφέρει δὲ γράφει «ἔμμετρα», πρᾶγμα ποὺ σημαίνει πῶς ἢ ἀγγελία γίνεται ἀπλῶς γὰρ νὰ θυγοῦμε ἀπ' τὴν ὑποχρέωσιν—εἶδος ἀγγαρείας—καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ διαβάσουμε τὸ περιοδικόν. Ὅμως κάποιος συνεργάτης τῆς Ν. Ἐστίας κρίνοντας πρὶν ἀπὸ καιρὸν τὸ «Ἐκίνημα» ζήτησε νὰ τοὺς γνωρίσουν τὰ ἐπαρχιακὰ περιοδικὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν λυπηρὴν ὁμολογίαν ὅτι τώρα στὰ γράμματα περιμένουν νὰ γνωρίσουν τὴν Ἑλλάδα σὰν ξένοι περιηγητές, σὲ εὐθετό-

τερο χρόνο θά τὰ πούμε, τὸ ζήτημα ὁμως εἶναι τὸ πὺς θά τῆ γνωρίσουν—μιά καὶ ξαφνικά τοὺς ἐπίασεν ἡ ἐπιθυμία αὐτῆ—ἀφοῦ δὲ διαβάξουν κἂν τὰ ἐπαρχιακὰ περιοδικά. Ἄν πάλι δὲ θρίσκουν τίποτα ἀξιο γὰ προσεχτεῖ ἀπ' τὰ γραφόμενα—πράγμα πὺ προϋποθέτει ἐπίσης διάδασμα—τότε ἐκεῖνο μὲν τὸ «ἀξιοσημείωτα» εἶναι περιττὸ καὶ ψεύτικο, αὐτοὶ δὲ ἀνελικρινεῖς γιατί δὲν μᾶς λὲν παστρικά «τίποτα τὸ ἀξιοσημείωτο δὲ θρίσκουμε στὸ περιοδικό σας»... Σὲ περιοδικά, ὅπως ἡ Ν. Ἐστία, πὺ φιλοδοξοῦν γὰ παρουσιάζονται σὺν ἡ σοβαρώτερη πνευματικῆ ἐκδήλωση τοῦ τόπου μας, κἂν τέτοιες ἐπιπολαιότητες, σὲ ζητήματα μάλιστα, πὺ πρόκειται γὰ φανῆ ἡ καθοδηγητικῆ ἀξία τοῦ περιοδικοῦ, δὲ συγχωροῦνται.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΕΥΒΟΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ: (Ἰούλιος 1944 ἀρ. φύλλου 28). Μὲ ἀξιόλογη κριτικῆ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Θώμου Ξαφᾶ, ποίημα τοῦ κ. Λ. Ποζιοπούλου, σημειώματα στὰ ὅποια διακρίνει κανένας τὴν ἀδιάλακτη μαχητικῆ διάθεση τοῦ κ. Γ. Σκαρμπά καὶ ἄλλη ἐκλεκτῆ ὕλη. Δὲ μπορεῖ κανένας παρὰ γὰ θυμιάζει τὸν δῖτῆ κ. Ἄ. Ζῶντο γιὰ τὴν προσπάθειά του μέσα στὶς σημερινὲς συνθήκες γὰ κρατᾶει ζωντανά κ' ἀξιόλογα σὲ περιεχόμενο τὰ Εὐβοϊκὰ Γράμματα στῆ Χαλκίδα.

ΑΚΤΙΝΕΣ: (Ἰούλιος 1944 τεῦχος 43). Σημειώνουμε τὸ ἐπιστημονικὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ἰ. Οἱ. «Τὸ πρόβλημα τῆς προελεύσεως τῆς ζωῆς» ἐπίσης τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Σ. Καλησπέρη «Ψυχᾶρης καὶ Δημοτικισμός».

ΝΕΑΝΙΚΗ ΦΩΝΗ: (Ἰούνιος ἀρ. 7. καὶ Ἰούλιος ἀρ. 8). Ἀξιόλογη ἡ μετάφραση τοῦ «Μεγάλου Μῶλν» τοῦ Alain Fouryier γενομένη ἀπὸ τὴν Κα Μ. Πλακοκεφάλου, καθὼς καὶ τὸ σχετικὸ σημείωμα τοῦ Roger Millieux. Λόγια ἐπαινετικά θά μπορούσε ἐπίσης γὰ πῆ κανένας γιὰ τὸ ποίημα τοῦ κ. Γιάννη Βηλαρά: Ἡ Γυμνῆ Γυναῖκα τοῦ Πάρκου:

Στὸ ὑπ' ἀρ. 8 φύλλο. Πρέπει γὰ ἐκφράσει κανένας τὸ θαυμασμό του γιὰ τὸ ποίημα «Στρατιῶτες χωρὶς Σίδερα» τοῦ κ. Σ. Βαβούρη καὶ γιὰ τὸ μικρὸ πεζὸ τοῦ νεαροῦ κ. Γ. Παυλίδη «Ὁ ἄνθρωπος πὺ μέτρησε τὰ δευτερόλεπτα τῆς ζωῆς του». Δείχνει τὸ ἀριστουργηματάκι τοῦτο ὄχι ἕναν ἀληθινὸ αὐριανὸ συγγραφέα, ἀλλὰ μιά φτασμένη καλλιτεχνικὴν ἰδιοσυγκρασία. Ἀξιοσημείωτη ἀκόμα ἡ κριτικῆ τοῦ κ. Γ. Βηλαρά γιὰ τὸν «Βασίλη τὸν Ἄρβανίτη» τοῦ Στράτη Μυριβήλη.

Γενικά ἡ Νεανικῆ Φωνῆ παρουσιάζει σοβαρὴν ἐξέλιξη καὶ δείχνει πὺς γύρω τῆς ἔχουν μαζευτεῖ καλὶ κ' ἀξιοὶ νέοι, πὺ νοιώθουν τὸν ἑαυτό τους γερὸ κ' ἀξιο γὰ πιστέψει καὶ γὰ δουλέψει γιὰ τὴν τέχνη.

ΕΚΚΙΝΗΜΑ: (Ἰούνιος καὶ Ἰούλιος τεῦχος 6-7 καὶ 8). Σημειώνουμε τὴ μελέτη τοῦ κ. Ἄγ. Τσοπανάκη: «Ἡ ἐπέκταση τῆς δημοτικῆς στὶς ἐπιστῆμες», πὺ ἀποτελεῖ ἀξιόλογη συμβολῆ στὸ ἐπίμαχο αὐτὸ ζήτημα. Ἐπίσης σημειώνουμε τὰ 3 ποιήματα τοῦ G. Apollinaire μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν κ. Μ. Ἀναγνωστάκη καὶ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Κ. Ἀλεξανδρίδη «Βιταμίνες (Ζωαμίνες)».

ΒΙΒΛΙΑ

ΚΩΣΤΗ ΚΟΚΟΡΟΒΙΤΣ: «Τοπεία μὲ Ἑμμεσο Φωτισμό, (ποιήματα) (Ἀθήνα 1943).

ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ: «Ἀνθρώπινες Ὠρεές». (Διηγήματα) Θεσσαλονικῆ 1944.

Π. ΠΑΠΑΔΑΚΗ—ΣΤ. Α. ΚΟΥΔΗ: «Πρῶτοι στίχοι» (ποιήματα) Φλώρινα 1944.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ: Καλοσύνη (ποιήματα) Βόλος 1943.

Τοῦ ἴδιου: Οἱ Ἑπτὰ Πληγές (ποιήματα) Βόλος 1943.

Ἡ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

κ. Λ. Πορτ. Λάβαμε τὰ χρήματα καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε.

κ. Γ. Φτ. Ἐν τὰ ὕθαι: Τὰ ποιήματά σας μ' ὄλο πὺ δείχνουν κάποια εὐχέρεια στὸ στίχο καὶ στὴν ὁμοιοκαταληξία ὕστερον σὲ περιεχόμενο καὶ καλλιτεχνικῆ μετουσίωση. Νὰ μὴ σᾶς παρασύρει ἡ εὐχέρεια τῆς σύνθεσης στίχων μετρικά ἀλλάνθαστων. Μὲ περισσότερη ὑπομονὴ καὶ αὐτοέλεγχο θά πετύχετε περισσότερα πράγματα.

κ. Λευτ. Ν. Ὁ κ. Νίντας ἀνάλαβε γὰ σᾶς πῆ προφορικὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὴ συνεργασία πὺ μᾶς στείλατε.

Τ. Κωνσταντίνου: Στέλνουμε τὰ φύλλα πὺ ζητήσατε καθὼς καὶ γράμμα μας.

Κ. Δημάκων. Τὴν ἐπιταγῆ σας ἀπὸ τυπικὸ κώλυμα δὲ μπορέσαμε γὰ τὴν εἰσπράξουμε. Ἐναστέιλτε τὴν στὸ ὄνομα τοῦ Δ(τ)ῆ.

Λ. Ραφτ. Πῆραμε τὸ γράμμα σας καὶ σᾶς ἀπαντοῦμε.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ

Σ Π Υ Ρ Ο Υ Σ Υ Ρ Ο Υ

Ἄδου Ὀδὸς Ἀσκητοῦ 58—Τηλεφ. 39-19

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
A. N. ΣΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΣΙΜΙΣΚΗ 71, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΗΛΕΦ. 41 - 64

ΟΛΑΙ ΑΙ ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ:

Α'.

Λογοτεχνία—Θέατρον—Κριτική—Κα-
λαί Τέχναι—Φιλοσοφία—Δίκαιον—Πο-
λιτικάί Ἐπιστήμαι—Κοινωνιολογία—Ἰ-
ατρική—Φυσικαί Ἐπιστήμαι.

Β'.

Βιβλία διδακτικά, Δημοτικῆς, Μέσης καί
Ἀνωτέρων σπουδῶν, Στερεότυπα, Με-
ταφράσεις, Παιδαγωγικά, Χάρται, Λε-
ξικά κ. τ. λ.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ
ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΑΝΘΡΩΠΙ-
ΣΜΩΝ
ΜΠΡΩ
ΟΡΩΝ

Τοῦ ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ

ΣΤΑ ΕΡΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

(Β. ΕΞΑΜΗΝΟ ΕΚΔΟΣΗΣ)

- Γ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗ: Ἀπογευματινὴ σύνθεσις (διήγημα)
ΦΩΤΗ ΠΡΑΣΙΝΗ: Ἀνέμοι (διήγημα)
Ξ. ΔΑΝΤΗ: Τὸ θέατρο ὡς μέσο πολιτισμοῦ
Γ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΥ: Ποίησις καὶ Τέχνη (συνέχεια)

Ἐπίσης βιβλιοκρισία ἀπ' τοὺς Γ. Δέλιον, Μ. Νίνταν καὶ Σ. Βα-
σιλειάδην καὶ ἄλλη διαλεχτὴ συνεργασία.